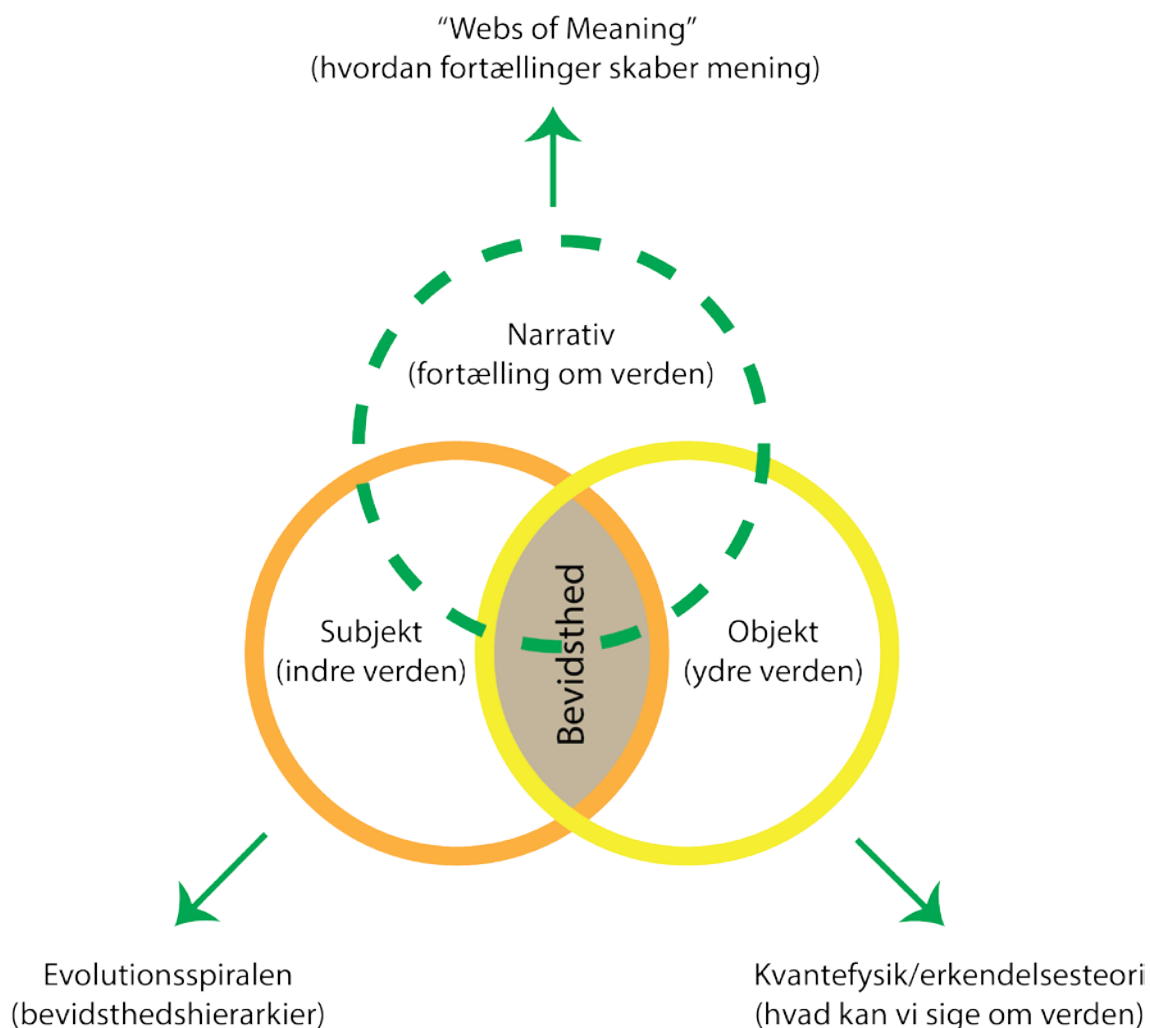

En introduktion til holistisk politisk filosofi

Af Rolf Jackson

Med afsæt i indsigter fra kvantefysikken omkring tankens grænse, og et kort over 12 arketyperiske bevidsthedsniveauer som mennesket rummer, skitseres en ny holistisk metafortælling. Denne forståelsesramme kan bygge bro mellem en vifte af samfundsfortællinger som i dag strides på en meget uproduktiv facon. Det er uproduktivt fordi *samlige* narrativer er udtryk for en begrænset bevidsthed og *ingen* af dem derfor rummer en reel mulighed for at håndtere den systemkrise vi står overfor.

Hvis vi succesfuldt skal stoppe glidebanen imod en kaotisk fremtid med uoverskuelige klimaforhold og en global økonomi styret af transnationale konglomerater uden for politisk kontrol, så må vi se dybere på de egentlige årsager – og ikke mindst på lødigheden (eller manglen på samme) af de samfundsmæssige fortællinger vi giver virkelighed til i dag.

Indholdsfortegnelse

HOLISTISK POLITIK – ET FILOSOFISK FUNDAMENT	3
Betydningen af fortællinger om virkelighed	3
Samfundets hovedfortællinger	3
Hvad er holisme så egentligt?	4
THE "WEB OF MEANING"	5
Tre dimensioner i holistisk filosofi	9
Tankens grænse.....	9
En ny virkelighedskonstruktion	10
Videnskab og religion	10
Betydningen for samfundet	11
UDVIKLINGSPSYKOLOGI & BEVIDSTHEDSHIERARKIER	12
Udviklingspsykologiens modeller	12
Dominans- og aktualiseringshierarkier	13
Introduktion til den udvidede spiraldynamik	13
Memerne	14
De ekstra memrer	16
De tolv memrer	16
Memernes evolution.	16
De tolv memrer i den udvidede spiral	16
Det biologiske niveau	17
Skiftet til det personlige niveau.....	18
Skiftet til det transpersonlige niveau	20
De transpersonlige memrer.....	21
De kosmiske memrer	22
DET HOLOPOLITISKE SPEKTRUM.....	24
En holopolitisk analyse af det politiske landskab.....	25
Politik 2.0	26
FORTÆLLINGERNES PRINCIPIELLE ÆKVIVALENS	27
Den holistiske metafortælling	29
En ny deltager i samfundets fortællinger.....	30
Hvad er formålet med det hele?	30

Holistisk politik – et filosofisk fundament

Holisme, forstået som at virkeligheden set fra ét perspektiv udgør en udeelt enhed, er en filosofi som har rødder i kvantefysikken og dens afsløringer af at partikler og begivenheder er forbundet på tværs af tid og rum i et mønster som trods vores fatteevne, men som ikke desto mindre er virkeligt.

Holisme er i selve sin optik væsensforskellig fra den positivistiske og sekulære hovedstrøm der dominerer moderne politik – og har domineret længe. Men hvordan omsætter man noget så abstrakt og uhåndgribeligt som ”spøgelsesagtig virkning over afstand” som Einstein døbte et af kvantefysikkens ikke-lokale fænomener til en politisk filosofi og praksis? Hvordan håndterer man dybt indgroede tankemønstre i befolkninger når disse tankemønstre er den egentlige årsag til strid og konflikt, og kernen i disse mønstre er en egostruktur, der essentielt set lever af at skyde skylden for alting over på andre?

Disse og lignende spørgsmål har motiveret dette skriv hvor jeg vil forsøge at samle op på mere end to årtiers udforskning af og eksperimenter med nye ledelsesformer og tænkemåder i relation til politisk filosofi.

Betydningen af fortællinger om virkelighed

Politisk filosofi er fundamentet for den måde vi træffer beslutninger på i samfundet – og endnu mere fundamentalt: De betragtninger vi mener er legitime i forhold til selve beslutningsprocessen.

Ned igennem historien har disse betragtninger ændret sig meget. Der var en tid hvor kun adelen havde del i magten. Så kom en form for demokrati hvor kun proprietærer (jordejere) havde stemmeret. Med tiden er flere og flere barrierer faldet og valgretten blevet almindelig. Men valgretten er bestemt ikke den eneste faktor der betinger beslutningsprocesser. De grundlæggende præmisser hvor hvad man mener anser for vigtigt er mindst lige så afgørende i praksis. Religion, tradition, materielle værdier, kaster, klasser og andre sociale konstruktioner, designet til at give fordele til nogen og undertrykke andre har altid spillet en afgørende rolle i beslutningsprocesserne. Uanset de nærmere omstændigheder har disse dynamikker én ting til fælles: Adskilthed og separatisme. Der er en os mod dem betragtning der er den centrale optik.

Skåret ind til benet, så leder de partielle perspektiver til *suboptimering*. De leder til løsninger som løser ét problem men skaber et andet – og ofte uden en afvejning af de relative fordele og ulemper imellem de to sæt af løsninger.

Holismen har et andet afsæt. Den betragter situationen fra et helhedsperspektiv og forsøger at optimere det *samlede* system. Det betyder ikke at forskelle i klasse, indflydelse og position forsvinder. Men det vil betyde at den relative fordel ved forskellige tilgange til at håndtere de kræfter som driver udviklingen overvejes og holdes op imod hinanden.

Samfundets hovedfortællinger

Hvis vi kigger ud over det politiske landskab kan vi identificere nogle hovedfortællinger som er:

- **Du er din egen lykkes smed** (den liberale/entreprenante fortælling)
- **Vi er særlige og vi skal beskytte denne særlighed** (den nationale fortælling)
- **De bredeste skuldre skal bære de største læs** (den solidariske fortælling)
- **Vi skal skabe et bæredygtigt samfund** (den grønne fortælling)
- **Vi skal tage os af hinanden** (den humanistiske fortælling)
- **Vi må ikke forbyrde os imod guds ord** (den religiøse fortælling)
- **Vi skal stræbe efter det som er fornuftigt** (den kulturkritiske fortælling)

Disse fortællinger, i forskellige varianter og kombinationer, former hovedstrømmen i dansk politik, inklusiv Alternativet, som har fornyet dansk politik med visioner om seriøs bæredygtig omstilling, et nyt vi og en

tredobbelt bundlinje. Men skærer man ind til benet af disse alternative fortællinger kan man med en stor ret sige at:

- Et nyt vi, er en ny måde at italesætte den humanistiske vinkel: Vi skal være inklusive.
- En tredobbelt bundlinje handler om at forene det sociale, det økonomiske og det grønne.
- Seriøs bæredygtig omstilling er den grønne vision taget alvorlig.

Set i denne optik er de ovenstående fortællinger *stadig* de centrale fortællinger – de er blot vægtet anderledes. Og på trods af megen snak om holisme og holokrati og lignende, så har den holistiske vision som sådan ikke noget klart anker i den kollektive fortælling – heller ikke hos Alternativet.

Hvad er holisme så egentligt?

Holisme er i sin essens erkendelsen af at der bag den ydre mangfoldighed ligger en ubruds enhed som forbinder alting. Det er i sin essens en forståelse der kræver et åndeligt eller spirituelt fundament for fuldt ud at værdsætte. For hvis holismen oversættes til sin materielle modsvarighed – et helhedsperspektiv der betragte *alle* delene, og *alle* deres interaktioner, men *uden* den essentielle enhed bag, så gør man vold på det centrale princip i holismen og skaber en pseodohelhed.

Den bagvedliggende enhed i den holistiske forståelse kan *ikke* reduceres til et materielt og atomistisk perspektiv, idet det sted hvor tingene er forbundet er i en ubruds enhed som eksisterer a priori. Selvom alt liv manifesterer sig som atomer/individer så udspringer alting samtidig fra en kilde i de subjektive verdener (de indre verdener). Og hvis man ikke giver virkelighed til eksistensen af de indre verdener, så giver det ægte holistiske perspektiv heller ingen mening.

I sin kerne handler det holistiske om perspektiv om en fortælling som er radikalt anderledes end de tidligere nævnte fortællinger. Det er:

- **Ud af modsætningernes spil åbenbares nye muligheder.**

Kernen i dette perspektiv er at man kigger bagom de tilsyneladende modsætninger og ind i den bagvedliggende enhed. Det som for en mere traditionel tænkning er et problem bliver for den holistisk tænkende til en interessant mulighed for at få afdækket en dybere sandhed.

Derfor ser vi også at konflikten mellem holister og traditionalister (forstået som repræsentanter for de eksisterende hovedfortællinger) typisk spiller sig ud omkring processpørgsmål. I en situation hvor vi har en konflikt, skal vi da

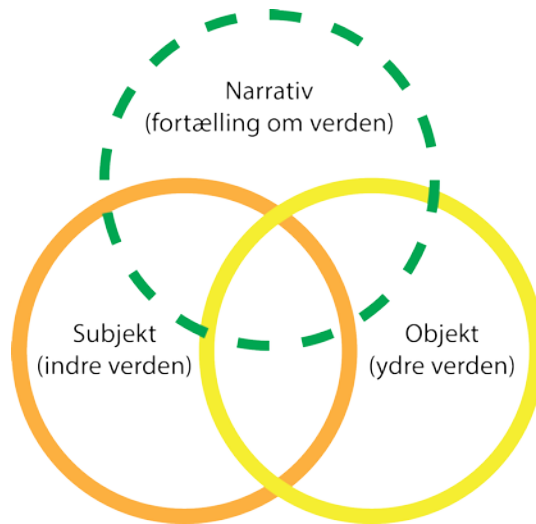
- **prioritere at nå til bunds i konflikten**, evt. gennem konfliktmægling og lignende, der belyser de bagvedliggende psykologiske, sociale og filosofiske skel
- eller skal vi **være pragmatiske og ”komme videre”**.

I sådanne konflikter opstår nemt en kamp om processpørgsmål (hvordan griber vi konflikten an?), som reelt er en form for stedfortræderkonflikt for den mere principielle uenighed om *fortællingen*.

Idet holistisk orienterede personer generelt udgør et mindretal (fordi der simpelthen er færre af dem) så sker der også tit det at de bliver gjort til syndebugke og ekskluderet på en eller anden vis. På den måde har man tilsyneladende løst problemet ved at fjerne anledningen. Men årsagen består naturligvis og derfor vil problemet komme tilbage, eller manifestere sig på anden vis.

The "Web of Meaning"

At kunne skabe mening i kaos er nok et af de mest grundlæggende behov mennesker har. Denne tendens kan lede til at man skaber mening som reelt ikke er tilstede (altså forestillinger om en sammenhæng som ikke findes). Denne evne/tendens ligger bag menneskers evne til at blive fanget i et spind af illusioner, blændværk og overtro.

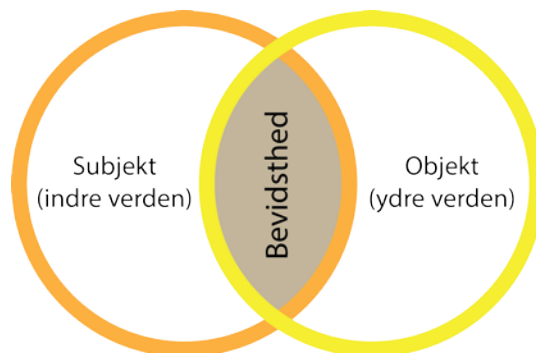
Figur 1: De tre centrale virkelighedscirkler.

Lads os betragte problemstillingen filosofisk. Vi ser på tre cirkler: subjekt, objekt og narrativ.

Den subjektive cirkel repræsenterer summen af det som er *virkeligt* i det subjektive felt. Det er det som er personligt bevidst, ubevidst, kollektivt bevidst og ubevidst samt en evt. indre kilde til bevidsthed som ligger hinsides vores erkendelsesevne (det dybe subjekt).

Den objektive cirkel repræsenterer summen af alt det som er virkeligt i en objektiv forstand. Altså alt der kan måles og vejes og er håndgribeligt.

Den narrative cirkel repræsenterer vores fortælling om virkelighed. Det er det vi giver virkelighed til, explicit og implicit i den måde vi forholder os til verden.

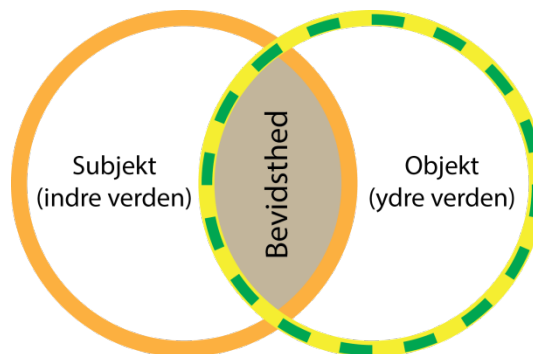

Figur 2: Symbol på den "biografiske bevidsthed" som overlap mellem subjekt og objekt: Hjernebevidstheden.

Der hvor den subjektive og objektive cirkel overlapper har vi det vi kan kalde vores "biografiske bevidsthed". Dette overlap repræsenterer den del af vores bevidsthed som har en forankring i det fysiske univers. Konkret er det den del af bevidstheden der findes som *tilstande i vores hjerne*.

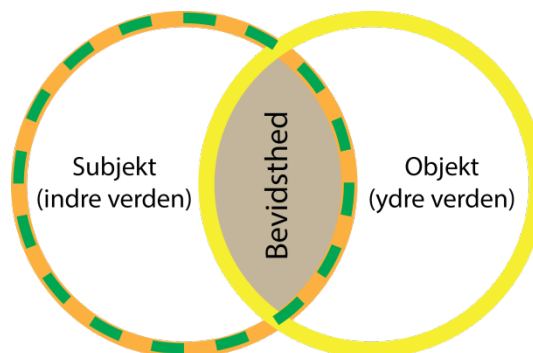
Implicit i denne betragtning ligger at der er noget af vores bevidsthed som *ikke* er forankret i vores hjerne, men findes som en bevidstheds dimension i ”de indre verdener” eller ”det dybe subjekt”. Dette er et postulat for nu, og helt indlysende et aspekt af det man kan kalde ”et åndeligt narrativ”. At dette faktisk eksisterer vil tilhængere af et materialistisk/positivistisk narrativ formentlig protestere imod. Og her har vi vores første virkelighedskonflikt.

Et centralt postulat i den positivistiske videnskabsforståelse er at ”det som er virkeligt er det vi kan observere”. Dette postulat voksede ud af kvantefysikkens observation at man *ikke* kunne forudsige de enkelte elementarpartiklers opførsel. Det var alene muligt at forudsige hvordan de rent *statistisk* ville opføre sig. Derfor lavede man en *antagelse* om at partiklerne var styret af tilfældighed. Men det har altid kun været en antagelse og der er aldrig ført bevis herfor. Altså hører dette perspektiv med i afdelingen for narrativer og *ikke* i afdelingen for videnskab.

Figur 3: Det positivistiske narrativ: Det som er virkeligt at det som kan måles.

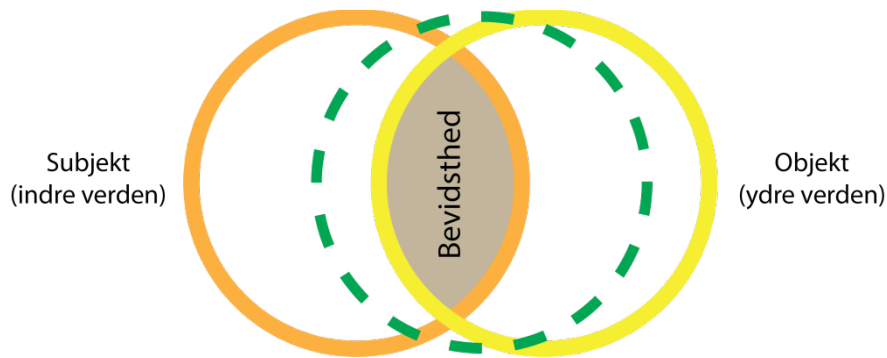
Hvis vi symbolsk skal fremstille det positivistiske narrativ, ser det ud som ovenfor. Den narrative cirkel er sammenfaldende med den objektive ydre virkelighed. Implicit i dette ligger at den indre verden *ikke* er virkelig. Nogen vil måske bestride denne fremstilling, men det er tydeligt i den praksis som den positivistiske videnskab har, at alle betragtninger der giver virkelighed til de indre verdener behandles yderst stedmoderligt.

Figur 4: Simplistisk spirituelt narrativ: Verden er en illusion.

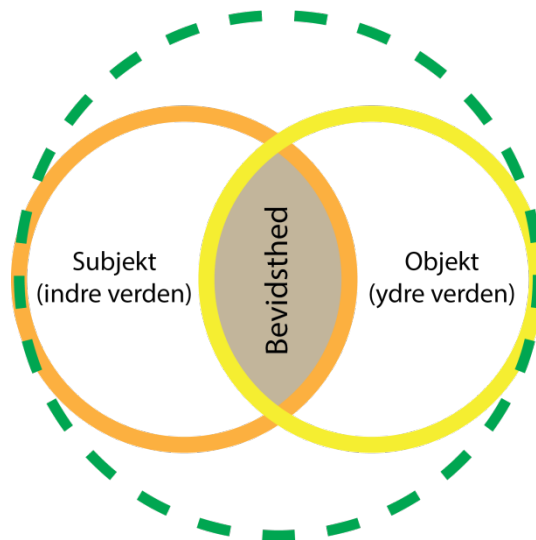
Modsætningen til den positivistiske videnskabs ”objektivering” af virkeligheden finder vi i visse mystiske traditioners tilsvarende ”subjektivering”. Der er fx en udbredt fortælling om ”virkeligheden som en illusion” eller ”maya” som vi finder bl.a. i Buddhismen. I sin mest ekstreme form siger den at den ydre verden er en illusion og kun dine erkendelser er virkelige. Hvis man tager dette bogstaveligt så svarer det til ovenstående figur. Den narrative cirkel er nu sammenfaldende med den subjektive cirkel.

Hvis vi kigger på hvordan de fleste mennesker i den moderne verden tænker, så svarer det nok mest til nedenstående figur.

Figur 5: Almindeligt "kulturkristent" narrativ: lidt af hvert, men ikke klart tænkt.

Her ligger den narrative cirkel lidt i midten. Den har tyngden i den objektive cirkel, men dækker også lidt ind i den subjektive cirkel. Dette svarer til det man kan kalde at være "kulturkristen". Uden at tænke dybere over sagen er man åben for en let åndelighed og man er respektfuld overfor kvantefysikkens erkendelser uden dog rigtig at forstå konsekvenserne heraf.

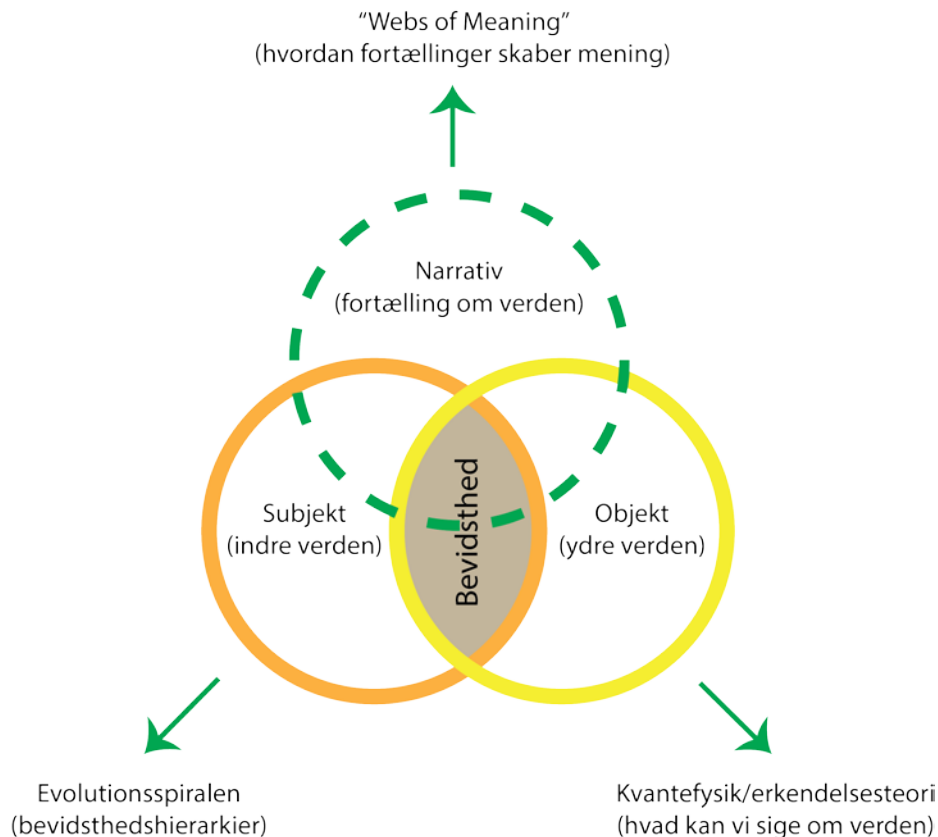
Figur 6: Holistisk narrativ: Favner både indre og ydre verden samt den bagvedliggende enhed.

Den sidste figur repræsenterer det holistiske verdensbillede symboliseret ved at den narrative cirkel favner både subjekt og objekt. Denne erkendelse er karakteriseret ved:

- **En forståelse af tankens grænser**, og betydningen af at det som ligger hinsides logikkens domæne er et domæne for myter og fortællinger
- **En forståelse for betydningen af de indre verdener** og en ægte nysgerrighed overfor denne dimension i livet.

Det er blevet sagt at "En myte er en stor løgn som skjuler en endnu større sandhed". Hvis man betragter mytiske og religiøse fortællinger som sådan, så kommer de mytiske fortællingers værdi i forgrunden sammen med deres allegoriske karakter. Desværre bliver symbolske sandheder alt for ofte fortolket bogstaveligt, hvilket leder til frygtelige misforståelser og illusioner.

Begrebet "fortællinger" dækker her over alle religiøse fortællinger, humanismen, videnskabelige fortolkninger og meget andet. Hvis en fremstilling ikke kan BEVISES er det en FORTÆLLING. Og som FORTÆLLING (og ikke fakta) kan man IKKE forlange a priori forrang over andre fortællinger – hvilket dog ikke forhindrer stort set alle fortællingers tilhængere at forlange denne i praksis – uden at argumentere herfor.

Ovenstående figur er et forsøg på at udtrykke denne erkendelse. Vi har tre centrale virkelighedscirkler – subjekt, objekt og narrativ og hver af disse cirkler rummer en essentiel, men meget forskellig udfordring.

Den objektive cirkel rummer udfordringen om at forstå universet og dets lovmæssigheder så vidt muligt. Videnskaben er svaret på denne udfordring og kronen på værket er indtil videre kvantefysikken.

Den subjektive cirkel rummer udfordringen om at forstå bevidsthedens dyb. Dette er psykologien og mystikkens domæne. Desværre har vi historisk set at de psykologiske videnskaber har været underlagt et akademisk tankesæt fra som har reduceret den indre verden til det man kan kalde ”den biografiske hjernebevidsthed” altså det overlappende felt mellem de to cirkler.

Hvorfor er det holistiske perspektiv vigtigt kan man spørge? Det er det fordi at hvis vi fraspalter en del af virkeligheden (det dybe subjekt – eller den indre verden) så opstår der en meget smertefuld tilstand hos mennesker der er forbundet med denne indre verden. Det som er uhyre virkeligt for dem bliver i praksis gjort ikke-eksisterende af samfundets hovedstrøm. Reelt er der tale om en problemstilling som er parallel til diskriminering på grund af race, tro eller seksuel orientering.

Men er disse mennesker ikke netop beskyttet af forbuddet imod religiøs diskriminering?

Nej. For religioner er jo netop karakteriseret ved at de bygger på et skrift eller en konkret forestillingsverden. Det er det som adskiller spiritualitet og religion.

- Spiritualitet er et levende forhold til noget egentligt – noget som er usynligt men virkeligt.
- Religion er et formelt forhold til en institution og en kodificeret specifik forestilling og fortælling.

Religion hører således til den GULE cirkel – den objektive verden, hvorimod spiritualitet hører til den orange cirkel – den indre verden. Og denne distinktion er helt afgørende for at få en korrekt forståelse af hvorfor spirituelle mennesker føler sig presset og marginaliseret – også i samfund med udpræget religiøs tolerance.

For de spirituelle menneskers problem er ikke at deres *tro* ikke bliver tolereret, men at deres *virkelighed* bliver ignoreret eller gjort forkert (ikke-eksisterende). Og det er noget helt andet. Dertil kommer forskellige former for direkte diskriminerende adfærd fra samfundets side, men den implicitte ignorering og afvisning af den indre virkelighed, som noget egentligt, er det væsentligste.

Tre dimensioner i holistisk filosofi

Ud fra et filosofisk perspektiv er jeg nået frem til at en ægte holistisk filosofi nødvendigvis må bygge på anerkendelsen af tre essentielle dimensioner i virkeligheden:

- **Tankens grænser.** Der er grænser for hvad vi kan sige om virkeligheden. Der er brug for en anerkendelse af hvor tankens grænser går og at virkeligheden ikke *stopper* ved denne grænse. På den anden side af denne grænse ligger etikken og mystikkens domæne – og her former vi virkeligheden gennem vores fortællinger.
- **Stadier i bevidsthedsudviklingen.** Der findes et spektrum af bevidsthedsudvikling i samfundet. Bevidsthed udvikler sig og bag politiske meningsforskelle kan gemme sig forskellige bevidsthedsperspektiver. Disse perspektiver er ikke ækvivalente men udtryk for varierende grader af evolution og kompetence.
- **Principiel ækvivalens mellem fortællinger.** Politik består langt hen ad vejen af en kamp mellem forskellige fortællinger. Et holistisk perspektiv tager afsæt i at ingen fortællinger a priori kan kræve forrang. Det gælder religiøse, ateistiske, humanistiske og andre fortællinger. De er alle fortællinger. Ingen af dem er absolutte sandheder.

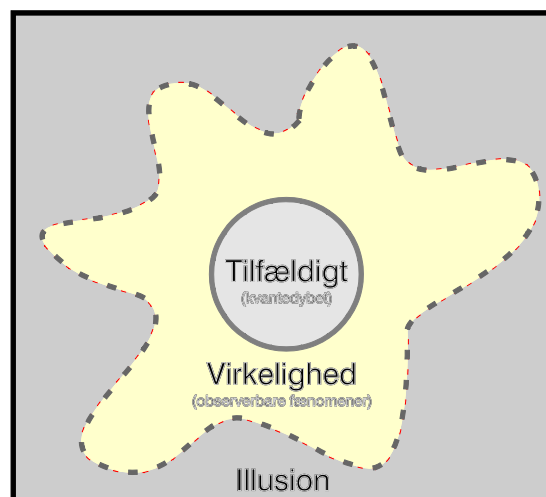
At disse tre dimensioner er principielle kan ses i det at de repræsenterer tre fundamentale aspekter af vores virkelighed: Det subjektive felt (bevidsthedshierarkier), det objektive felt (videnskabsteorier) og det meningsskabende rum (narrativerne).

Tankens grænse

Førend vi kan skabe en ny virkelighedskonstruktion, må vi have en klar forståelse af vores udgangspunkt. Denne traditionelle virkelighedsopfattelse kan symbolsk fremstilles som i figur 7.

- Det gule felt repræsenterer det *virkelige* (observerbare fænomener).
- Det grå område udenom er illusioner (vrangforestillinger).
- Inde i kernen (det grå område) er kvantedybet, som i denne optik er styret af tilfældighed (på grund af at kvanteteorien har lavet en antagelse om at elementarpartiklerne er styret af tilfældighed).

Dette er defakto den altdominerende virkelighedskonstruktion i dag.

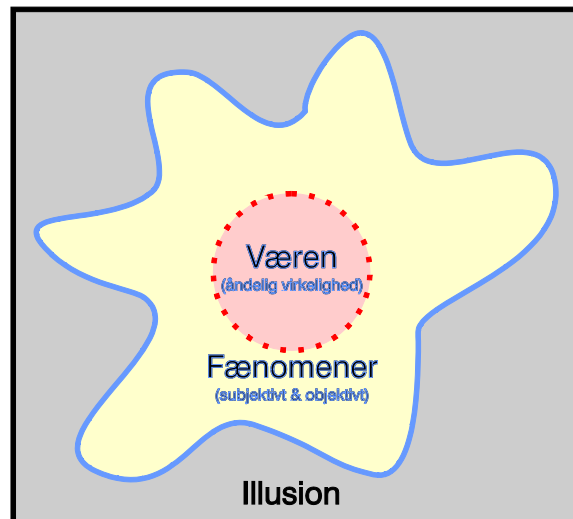

Figur 7: Den materialistiske virkelighedskonstruktion.

Vanskeligheden ved denne model (figur 7), er, at mange subjektive erfaringer, som er yderst virkelige, bliver gjort uvirkelige, mens forestillinger, som *ikke* har rod i virkeligheden bliver givet virkelighedsværdi.

En ny virkelighedskonstruktion

Et alternativ til dette er en virkelighedskonstruktion, hvor vi antager at livets byggesten (atomerne) ikke er styret af tilfældighed, men derimod bevisthed. Livet er således *uforudsigeligt*, men ikke *tilfældigt*. Denne antagelse leder til en virkelighedskonstruktion, som er anskueliggjort i figur 8.

Figur 8: Den holistiske virkelighedskonstruktion.

Inderst inde (første niveau) er nu "Væren" eller "det dybe subjekt". Det er en formløs virkelighed, der er *årsagen* til alle håndgribelige fænomener. Men i modsætning til videnskaben, som betragter dette dyb som et sort hul af vilkårligt kaos, så betragtes dybet af væren i denne model som altings kilde. Det kan ikke observeres og ej heller sanses, men det er virkeligt og levende – eller rettere, *det er livets kilde*. Fra dette dyb udgår de indflydelser, som videnskaben ikke kan forklare, men kun beskrive statistisk.

Det næste niveau i denne model er den fænomenologiske virkelighed. Den udgøres af summen af

- **Observerbare fænomener** (objekt) og
- **Registrerbare bevidsthedstilstande** (det tilgængelige subjekt).

En pointe i dette er, at både ydre begivenheder og indre sansninger betragtes som fænomener. Her bør noteres, at subjektive tilstande jo også er observerbare fænomener – de er blot kun tilgængelige for den, som oplever dem. Dette er en helt central pointe.

Den berømte kvantefysiker John Archibald Wheeler siger: "Intet fænomen er et virkeligt fænomen, førend det er et observeret fænomen." Men i praksis mener han *målbart*. Subjektive tilstande som ikke kan registreres *objektivt*, tildes således ikke virkelighedsværdi. Det sidste niveau i den nye model er illusionerne. Det er fantasier eller forestillinger, der på grund af fejlagtig tænkning tildes virkelighedsværdi. Et eksempel herpå er paradoksalt nok forestillingen om tilfældighed som et grundvilkår i universet.

Videnskab og religion

Grænsen mellem den fænomenologiske verden og det dybe subjekt (åndelig virkelighed) er grænsen mellem videnskab og religion. Og det er tankens grænse. Det er bogstaveligt talt grænsen for hvornår vi

ikke længere med logik, matematik og videnskab kan SIGE noget om virkeligheden. Inde i cirklen er således fortællinger og historier, men ingen absolutte sandheder.

Det smukke ved kvantemekanikken er således, at *den definerer denne grænse meget tydeligt*. I figur 8 er grænsen symbolsk markeret med en rød stiplede cirkel for at indikere, hvordan indflydelsen fra det mytiske dyb af væren gennemtrænger grænsen og påvirker fænomenernes verden. En klar forståelse af den indre grænse (den røde streg) vil ydermere tjene til at tydeliggøre og markere den ydre grænse (den blå streg) mellem den fænomenologiske virkelighed og illusionerne.

Det åndelige dyb (det dybe subjekt) kan vi ikke sige noget om rent videnskabeligt. Vi kan sige, at det er der, men ikke mere. Det er et helt afgørende punkt. Når vi træder over denne grænse, bevæger vi os ind i myternes og religionens sfære – ind i fortællingernes arena.

Problemet med den materielle virkelighedsforståelse (vist i figur 7) er, at kvantedyb og illusionerne *begge* betragtes som uvirkelige, mens det reelt kun er illusionerne, der er uvirkelige. Det mytiske dyb er *undefinerbart*, men ikke *uvirkeligt*. Heri ligger en væsentlig skelnen. På grund af ubevidst sammenblanding mellem det uvirkelige og det undefinerbare opstår en forvirring om sindets grænser, som gør hele underbevidstheden til et farligt territorium. For hvor går grænsen til vanviddet egentlig?

Betydningen for samfundet

Et afgørende punkt i denne skelnen mellem to virkelighedsmodeller er, at vi enten må:

- **Acceptere, at tilfældighed (og dermed meningsløshed) er et grundvilkår i universet, eller:**
- **Tage alvorligt, at "Det dybe subjekt" er noget, som faktisk findes som en betingende kraft.**

Det er enten/eller!

Selvom der er tungtvejende beviser på, at den første forestilling er lodret forkert, dominerer den stort set alle vores samfundsinstitutioner i dag, hvilket har vidtrækkende konsekvenser.

Den sidste forestilling er derimod langt mere meningsfuld. Men forsøger man at tage den alvorligt og drage nogle samfundsmæssige konsekvenser heraf, skaber det i reglen voldsomme følelsesmæssige reaktioner på grund af de dybe psykologiske sår, som knytter sig til den historiske konflikt mellem religion og videnskab.

Manglen på en videnskabeligt set meningsfuld gudsforståelse gør det svært at adressere det religiøse hysteri, som i stigende grad præger politik og samfund. Men politikerne har ikke et meningsfuldt svar på religiøse problemstillinger. De undlader derfor generelt at forholde sig til dem, samtidig med at de afviser at tage dem alvorligt, hvilket ikke imødekommer de psykologiske behov i befolkningen.

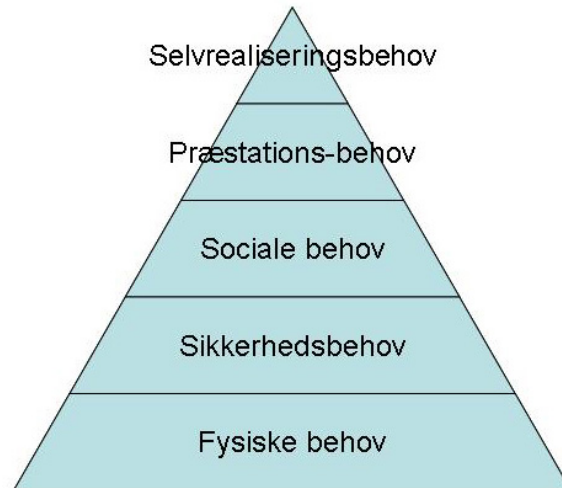
De centrale samfundsmæssige udfordringer, vi står overfor i dag, kan således alle, i en eller anden grad, føres tilbage til det grundlæggende virkelighedsspørgsmål:

Er universet styret af meningsløs kaotisk tilfældighed eller en levende, og derfor uforudsigelig, kosmisk selvudfoldelse?

Det er det, som er spørgsmålet!

Udviklingspsykologi & bevidsthedshierarkier

Udviklingspsykologien er et område indenfor psykologien, som beskæftiger sig med den måde, den menneskelige bevidsthed udvikler sig på. Der findes mange forskellige modeller indenfor dette felt, hvoraf Abraham Maslows behovspyramide nok er den mest kendte. Den er dog kun en af mange modeller.

Figur 9: Maslows behovspyramide.

På trods af de mange forskellige teorier er der blandt mange udviklingspsykologer faktisk udbredt enighed om de generelle træk i menneskets udvikling. Man er således enige om, at mennesket går igennem en række stadier, hvor individets perspektiv og tænkemåde udviser nogle bestemte træk. Disse stadier skal ikke forstås på en firkantet måde, hvor man er i enten ét stadium eller et andet, men snarere som en fleksibel og dynamisk hvirvel af vekselvirkende kræfter, hvor man bevæger sig igennem stadierne på en flydende og overlappende facon og nogle gange bevæger sig sidelæns eller endda baglæns (regrederer). Ens udvikling afhænger således af mange ting, herunder arv, miljø, livsomstændigheder, historie og tilfældigheder. Man finder desuden ofte, at et individ i et aspekt af sit liv (f.eks. arbejde) udviser træk fra ét stadium, mens det i et andet aspekt (f.eks. privatliv) udviser træk fra et andet stadium.

Udviklingspsykologiens modeller

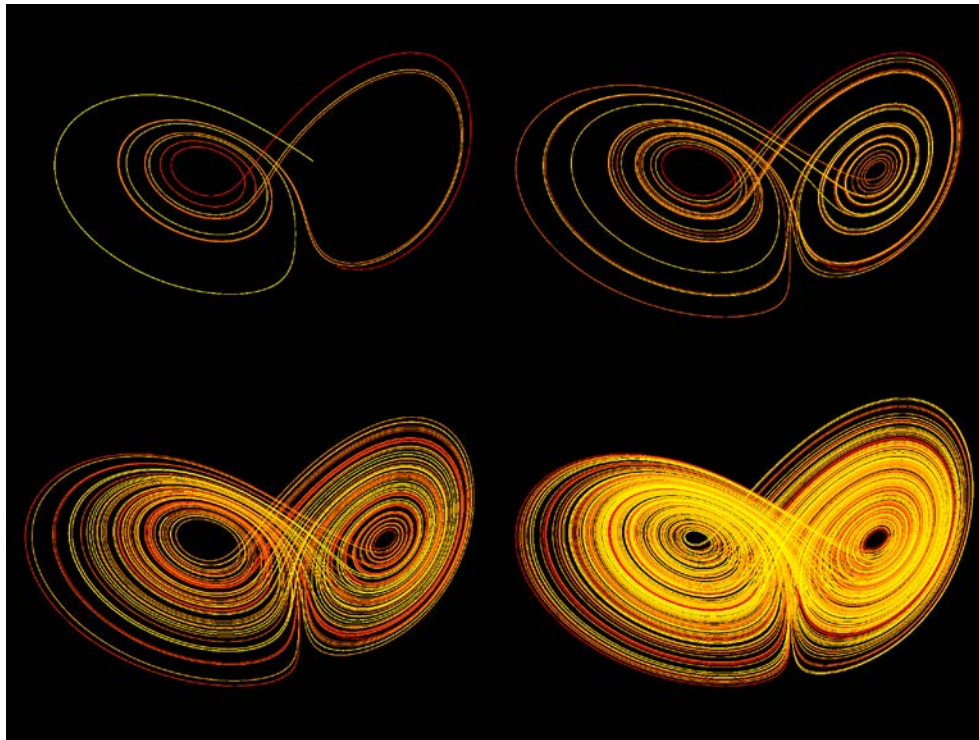
Generelt for disse udviklingsteorier er, at menneskets bevidsthed udvikler sig fra nogle primitive stadier, hvor livet handler om overlevelse, gennem en række faser, hvor der udvikles et større og bredere perspektiv på tilværelsen og en større empati, medfølelse og forståelse for andre mennesker. Enigheden blandt forskerne omkring de overordnede trin indikerer, at de er meget universelle, og det kan være til stor hjælp at studere dem, fordi det giver et indblik i de meget forskellige perspektiver og motivationer, som mennesker kan have (og har).

Et eksempel på en meget sofistikeret model er Spiral Dynamikken, som er udviklet af amerikaneren Clare Graves. Han formulerede i 60'erne en teori om, at der eksisterer nogle grundlæggende "memer" i menneskets sind. En slags "attraktorer" i bevidstheden, som udgør en form for livsopfattelser, der svarer til bestemte bevidsthedsmæssige udviklingsniveauer. Tanken er, at ligesom generne er en kode for vores fysiske udvikling, således indeholder memerne nogle koder, der bestemmer vores bevidsthedsmæssige udvikling.

Graves model er dog ikke blot en teori. Den er testet på over 50.000 personer i alle aldre og på tværs af køn, kultur, klasse og race over hele verden i både industrialiserede lande og udviklingslande. Man fandt ikke nogen væsentlige afvigelser fra den overordnede model.¹ Den model, som Graves udviklede, er efter hans død i 1984 blevet videreudviklet og populariseret af to af hans elever, Don Edward Beck og Christoffer

¹ Bech, *Spiral Dynamics*, 2005

Cowan, som gav den færdige teori navnet Spiral Dynamik (SD). Jeg refererer i det følgende til Bech og Cowans model som *klassisk spiraldynamik* (KSD).

Figur 10: Lorents attraktoren er et eksempel på en såkaldt "Strange Attractor." Den matematiske kurve bevæger sig frem og tilbage i rummet mellem to punkter af tiltrækning, men kommer aldrig ind i en stabil bane. Memerne kan ses lidt som en analog hertil – dog med væsentlig mere end to punkter.

Dominans- og aktualiseringshierarkier

Et problemstilling man støder på i praksis når man diskuterer disse udviklingsstadier er en instinktiv modvilje imod alt der har med hierarkier at gøre hos især humanistisk orienterede mennesker.

I den forbindelse er det derfor meget vigtigt at skelne mellem to helt forskellige slags hierarkier.

- **Dominanshierarkier.** Dette er hierarkier hvor nogen udøver illegitim indflydelse over andre og derigennem opnår uberettiget magt og privilegier. Eksempler herpå er mange sociale, økonomiske og politiske hierarkier.
- **Aktualiseringshierarkier.** Dette er strukturer som muliggør livets udfoldelse og uden hvilke vi ikke ville eksistere. Eksempler herpå er vores nervesystem (med hjernen i toppen), økosystemer, fødekæden, skelet, muskler organer osv.

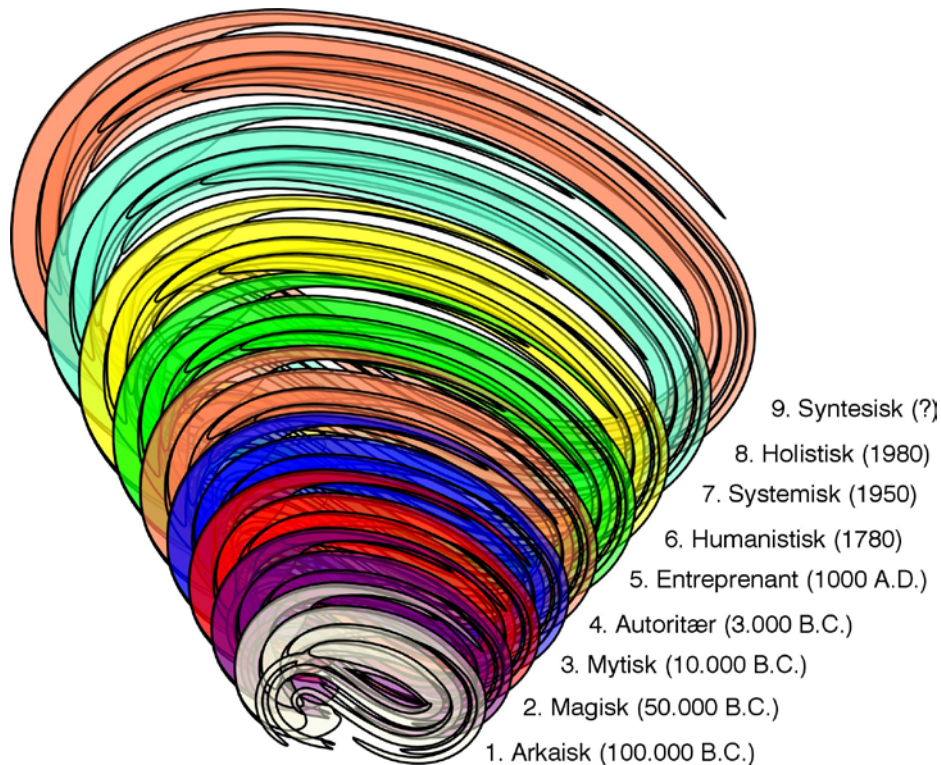
Når man taler om hierarkier må man skelne mellem disse to typer for at debatten har mening.

Bevidsthedshierarkiet som vi nu skal se på er helt entydigt et aktualiseringshierarki, som tjener et evolutionært formål.

Introduktion til den udvidede spiraldynamik

Spiraldynamikken opererer i sin klassiske form med otte stadier af menneskelig udvikling, hvorimod den version af spiraldynamikken, som præsenteres her, har tilføjet fire niveauer, så der i alt er tolv stadier. Med tilføjelsen af de sidste stadier bliver teorien mere komplet og kan forklares med udgangspunkt i nogle enkle antagelser omkring de kræfter, som virker i menneskets sind. Jeg kalder denne for den udvidede spiraldynamik (USD).

Årsagen til, at den klassiske spiraldynamik kun har otte niveauer, skal formentlig findes i dens empiriske basis. Den er nemlig baseret på faktiske observationer af menneskers psykologiske sammensætning og et forsøg på at forklare deres adfærd, snarere end på et teoretisk grundlag. De otte niveauer identificeret af forskerne i denne undersøgelse (vist i figur 11), må derfor ses som et udtryk for de stadier, der kan siges at være "almindelige" i befolkningen.

Figur 11: Symbolsk fremstilling af hvordan memerne i den klassiske spiraldynamik udvikler sig som overlappende frembrydende bevidsthedsstrukturer.

Memerne

De otte stadier i den klassiske spiraldynamik kaldtes for *memer* af spiraldynamikkens fædre. I spiraldynamikken forstås et mem som et grundlæggende udviklingsniveau, der kan udtrykkes i enhver slags aktivitet. Spiraldynamikken ser ikke memer som nogle stive niveauer, men snarere som flydende bølger med megen overlap og sammenvævning, der resulterer i et net eller en dynamisk spiral af bevidsthedsudfoldelse. Som Beck udtrykker det:

Spiralen er rodet og asymmetrisk, med mange tilsætninger snarere end rene typer. Der er tale om mosaikker, sammenvævninger og blandinger. Fokus er ikke på typer *af* folk, men typer *i* folk.

Graves mente, at memerne var inddelt i to store trin eller udviklingsfaser. De første seks niveauer betragtede han som "overlevelsens-niveauer" præget af, hvad han kaldte "førstetrins-tænkning." Derefter sker der ifølge Graves et revolutionerende skift i bevidstheden til det, han kalder "værensniveauer" og "andettrins-tænkning." I min erfaring er overgangen mellem disse niveauer meget flydende, og jeg lægger derfor ikke helt samme vægt på denne distinktion som Clare Graves.

	1. Vilje og magt (Gul)	2. Kærlighed-visdom (Rød)	3. Aktiv intelligens (Blå)
Kosmisk (styret af ånd)	Væren Jeg er! Jeg er Faderen, den evige ånd, skæbnens og vilkårets herre. Jeg kender mig selv som kosmisk skaberkraft, liv og død. Jeg er det lys, som også er mørke. Jeg kommer tilsyne som den barmhjertige og retfærdige hersker, der føder en ny og højere orden i samfundet og skaber nye former for kultur og civilisation.	Liv Jeg er liv! Jeg er Barnet. Jeg er stilhedens stemme. Jeg kender mig selv som uendelig kærlighed og offervilje. Jeg åbenbarer livet igennem mit offer og giver alt for at opløfte livet omkring mig. Jeg kommer tilsyne som det medfølende og selvopofrende menneske, hvis kærlighed ingen grænser kender.	Lys Jeg er evighedens spejl! Jeg er Moderen, det altfavnende nærvær. Jeg er det mørke, som også er lys. Jeg er det vibrerende nærvær, der er kilden til alt liv. Jeg er din inderste længsel. Jeg kommer tilsyne som genialitet og banebrydende idéer, og som sans for skønhed, liv og latter. Der er ingenting jeg ikke er delagtig i.
Transpersonlig (styret af principper)	Syntesisk Livet folder sig ud indefra! Der er en større orden i universet, og når vi åbner os for denne orden åbenbares en flig af livets mysterie igennem os. Vores lyst til at skabe rummer nøglen til at balancere magt og kærlighed. Disciplin og evnen til at rumme modsætninger er forudsætningen for et sundt samfund.	Holistisk Alt er et! Jorden er et levende væsen. Samhørighed med livet omkring os er kilden til harmoniske relationer. Økologisk bevidsthed går hinsides bæredygtighed til en værdsættelse af selve livets dyrebarehed. Personlig og åndelig udvikling er forudsætningen for et sundt samfund.	Systemisk Alting sker i en kontekst! Alle systemer er forbundet af komplekse feedback mekanismer. Prioriteringer sker med afsæt i faktuel viden og oplyst videnskabelighed. En klog balance imellem modstridende hensyn er forudsætningen for et sundt samfund.
Personlig (styret af interesser)	Autoritær Du er med mig eller mod mig! Der er rigtigt og forkert, og vores samfund bør afspejle det, som moralsk set er rigtigt. De som bryder reglerne bør straffes, de som følger dem bør belønnes. Traditionerne skal holdes i hævd, og vi bør ofre os for Gud, konge og fædreland.	Humanistisk Fællesskabet er det vigtigste! Herarkier og magtmisbrug er kilden til samfundets problemer. Inklusivitet og ligeværdige relationer er nøglen til et sundt samfund. Empati og omsorg bør erstatte kold rationalitet, og den menneskelige ånd må befris for dogmer og grådighed.	Entreprenant Må den bedste mand vinde! Individuel sandhed og sund fornuft er i fokus. Funktionalitet og nytteværdi prioriteres. Verden er en rationel og velsmurt maskine med naturlove, der kan læres, mestres og manipuleres. Stærkt præstations- og konkurrenceorienteret imod materiel udvikling og innovation.
Biologisk (Styret af drifter)	Mytisk Magt er ret! Verden er en jungle fuld af trusler og røvere. Besejrer, snyder og dominerer, nyder selvet til det yderste uden fortrydelse eller anger. Magisk-mytiske ånder, drager, dyr og magtfulde personer dominerer. Feudale herremænd beskytter deres underordnede i bytte for lydighed og arbejdskraft.	Magisk Alt er levende! Det vrirler med magiske ånder, gode som onde, og deres velsignelser, forbandelser og fortryllelser bestemmer begivenhederne. Danner etniske stammer. Ånderne bor i forfædrene og binder stammen sammen. Politiske forbindelser etableres på grundlag af slægtskab.	Arkaisk Jeg er til! Det adskilte selv er knapt nok vækket. Øjeblikket er alt hvad der er. Bevidsthed er reaktiv og instinktiv, fokuseret på overlevelse. Føde, sikkerhed og sex har første prioritet. Bruger vaner og instinkter til lige akkurat at overleve. Danner flokke for at sikre livets videreførelse.

Copyright © Rolf Jackson

Figur 12: Livsmatricen: Model med tolv memner, der udgør en videreudvikling af den klassiske spiraldynamiks otte memner (stadier).

I stedet for at tænke memnerne i to store niveauer, ser jeg dem som udtryk for:

- **Tre centrale åndsevner** (vilje, kærlighed og intelligens) som manifesterer sig på:
- **Fire overordnede niveauer** (krop, personlighed, sjæl og ånd).

Opstiller man en matrix med dette afsæt fremkommer modellen i figur 12 forholdsvis naturligt. Memet Syntesisk er det niende mem, som den klassiske spiraldynamik postulerer, men ikke beskriver. De tre øverste memner er en udvidelse af den klassiske spiraldynamik.

Den fremstilling, som gives her, afviger således på væsentlige punkter fra den klassiske model. Navnene på memerne er bl.a. anderledes, idet den klassiske spiraldynamik bruger farver til at beskrive memerne. Men fordi jeg bruger farver til at beskrive de tre centrale åndsfakulteter (vilje, kærlighed og intelligens), har jeg fundet det mere forvirrende end oplysende at benytte de oprindelige farvebetegnelser. Dertil kommer, at det indhold, jeg tilskriver disse memer, er en smule justeret i forhold til den klassiske spiraldynamik. Det er de, fordi min model har et teoretisk afsæt, i modsætning til den klassiske spiraldynamik, der i alt væsentlighed hviler på et empirisk grundlag. Samlet set har det gjort, at jeg har givet memerne mine egne navne, om end de er inspireret af den klassiske spiraldynamik.

De ekstra memer

I Clare Graves forskning dukker de tre øverste memer ikke op, fordi der er så få mennesker, som besidder disse kvaliteter. Et groft estimat af antallet af mennesker, med et af de tre øverste memer, er omkring 100.000 på verdensplan. Det er mindre end én ud af 50.000 hvilket forklarer, hvorfor Graves ikke fik øje på disse memer i sin forskning. De er simpelthen for sjældne til, at man kan identificere dem i en statistisk undersøgelse.

Dertil kommer, at Graves forskning ikke var baseret på en egentlig åndelig forståelse af menneskets natur, hvorfor han formentlig heller ikke har spurgt specifikt til disse niveaurs betragtningsmåder. Den her opstillede model er således anderledes end den klassiske spiraldynamikmodel, men den giver os langt bedre mulighed for at forklare, hvorfor disse perspektiver er så grundlæggende. Det giver os også fingerpeg om, hvilke udviklingsperspektiver og -udfordringer de forskellige memer indeholder.

De tolv memer

Lad os nu vende opmærksomheden imod de tolv memer og forsøge at tydeliggøre deres psykologiske indhold.

Memernes evolution.

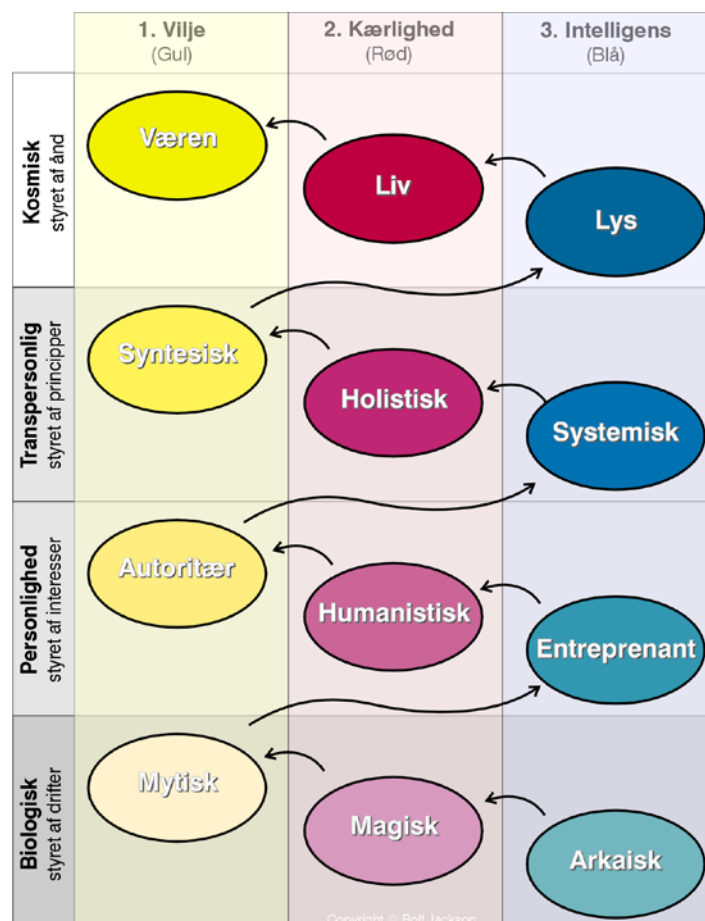
Ifølge den klassiske spiraldynamik har memerne nogenlunde udviklet sig tidsmæssigt som følger (Se figur 11):

- **Mytisk, Magisk og Arkaisk** er meget gamle og opstod i perioden 100.000-10.000 BC. (Jæger-samler samfund).
- **Autoritær** opstod ca. år 3.000 BC. (Monoteistiske religioner)
- **Entreprenant** opstod i perioden år 600-1000 og blev udtrykt i den videnskabelige revolution og den industrielle revolution.
- **Humanistisk** blev født med den franske revolution omkring år 1780 og er karakteriseret af en værdsættelse af mennesket i sig selv.
- **Systemisk** blev født med udviklingen af telekommunikation, symboliseret ved fjernsynets udbredelse i slutningen af fyrrerne.
- **Holistisk** blev født med almengørelsen af global bevidsthed, markeret ved rumrejser/månelandinger (60'erne), internettets fødsel (70'erne) samt Alain Aspekts berømte forsøg i 1982, der beviste kvantemekanikkens ikke-lokalitet.

Personligt tror jeg ikke, at man kan lave så enkel en historisk tolkning af memernes udfoldelse. Uagtet, at den er interessant, betragter jeg derfor den ovenstående tidslinje som en meget forenklet fremstilling af virkeligheden.

De tolv memer i den udvidede spiral

I det følgende beskrives de tolv memer i den udvidede spiraldynamik. Beskrivelserne af de første otte memer, såvel som eksemplerne og magtangivelserne, er inspireret af den klassiske spiraldynamik, omend justeret en smule i relation til det nye teoretiske fundament.

Figur 13: Illustration af memernes udvikling ifølge den udvidede spiraldynamik.

De første otte memer i modellen har tilstrækkelig udbredelse i samfundet til, at Bech og Cowan i deres bog om spiraldynamikken har angivet memernes omtrentlige indflydelse i samfundet. Jeg har valgt at gengive deres estimater, men afstå fra at estimere indflydelsen fra de fire sidste memer i min model, fordi de er så sjældne, at det bliver yderst spekulativt. Der er dog næppe tvivl om, at den indirekte indflydelse af disse memer gennem filosofi, kunst og nyskabende idéer er ret betydelig.

Det biologiske niveau

De første tre memer er forankret i vores biologiske og instinktive natur. Dette aspekt af vort væsen deler vi langt hen ad vejen med de højerestående dyr. Vi ser da også, at dyrisk vitalitet, og en dyb forbundethed med de instinktive overlevelseskræfter, spiller en stor rolle for disse memer. De er samtidig kilden til vores personlige kraft og energi og tæt forbundet med seksualiteten, idet denne kraft, og længslen efter ekstase, er en af de mest magtfulde manifestationer af vor instinktive natur.

1. Arkaisk-instinktiv

Det første mem er niveauet for grundlæggende overlevelse. Føde, vand, varme, sex og sikkerhed har første prioritet. Det er det allermest primitive udtryk for menneskelig bevidsthed. Selvom det er en manifestation af intelligensenergien, så er der intet intellekt endnu. Der er et spejlende opdagende nærvær, som går på opdagelse i virkeligheden. Det forlader sig på dyriske instinkter for sin overlevelse og danner flokke for at sikre livets videreførelse.

I det moderne samfund ses dette mem hos det nyfødte barn, som smager på verden og spejler det, det ser omkring sig. Barnet er ikke bevidst om sin krop og fungerer typisk i en form for symbiose med moderen. Det adskilte selv er knapt nok vækket.

Ses her: De første menneskelige samfund, nyfødte børn, senile gamle, personer med Alzheimers i sidste stadium, mentalt syge, hjemløse, sultende masser, personer med granatchok.

0,1 procent af den voksne befolkning, 0 procent af magten.

2. Magisk-animistisk

Det næste niveau er karakteriseret af kærlighedens mest primitive udtryk i form af ærefrygt, overtro og underkastelse. Tænkningen er animistisk, og det vrir med magiske ånder, gode som onde. Deres velsignelser, forbandelser og fortryllelser bestemmer begivenhederne.

Kulturer præget af dette mem danner etniske stammer. Ånderne bor i forfædrene og binder stammen sammen. Politiske forbindelser etableres på grundlag af slægtskab og afstamning. Det kan lyde Holistisk, men er i virkeligheden atomistisk: Symbolsk set kan man sige, at dette mem har et navn for alle flodens bugtninger, men intet navn for begrebet "flod."

Ses her: Tro på voodoo-lignende forbandelser, blod-ed, blodfejder, lykkeamuletter, familieritualer, magiske etniske overbevisninger og overtro; stærkt i den tredje verden, hos bander og sportsteams.

10 procent af befolkningen, 1 procent af magten.

3. Mytisk

Det næste mem afspejler magtaspektet manifesteret i det biologiske instinktliv. Her har vi krigeren, som kæmper for magt og ære. Ifølge den klassiske spiraldynamik har vi her den første tilsynkomst af et selv, der er adskilt fra stammen. Selvet er magtfuldt, impulsivt, egocentrisk og heroisk.

Forestillingsverdenen er forankret i arketypiske forestillinger med magisk-mytiske ånder, drager, dyr og magtfulde personer. De religiøse forestillinger er præget af guder og gudinder, magtfulde væsner og kræfter, der må tages hensyn til, både gode og onde. Alle disse kræfter er uden for selvet.

Kulturelt set manifesterer det sig i form af feudale herremænd eller gangstere, der beskytter deres underordnede i bytte for lydighed og arbejdskraft. Magt og ære er det naturlige omdrejningspunkt for dette mem. Verden er en jungle fuld af trusler og røvere. Dette mem søger at vinde for enhver pris og snyder og bedrager, hvis det er nødvendigt. Det nyder selvet til det yderste uden fortrydelse eller anger.

Ses her: Unge i oprør, mafiaen, mentaliteten i det vilde vesten, feudale kongeriger, episke helte, bandededere, lykkeriddere, vilde rockstjerner, Fluernes Herre.

20 procent af befolkningen, 5 procent af magten.

Skiftet til det personlige niveau

Her sker et afgørende skift fra det instinktive til det personlige. Jeget og individualiteten slår igennem ved, at intellektet, i form af abstrakte idealer og filosofiske idéer, begynder at gøre sin indflydelse gældende. Tænkningen på dette niveau er stadig meget personlig og konkret, men instinkterne domineres nu af jeget og jegets dagsorden, som strækker sig ud over den umiddelbare sanselige tilfredsstillelse til noget større.

Spiralen er som sagt ikke en stiv matrix af bestemte typer, men et rodet virvar af overlappende kultur- og bevidsthedsformer, som ikke altid lader sig klart adskille. Derfor behøver memerne ikke nødvendigvis at opstå i en bestemt rækkefølge, og KSD kan meget vel have ret i påstanden om den historiske udviklingsrækkefølge. Det er også muligt at yderligere forskning vil afsløre, at memernes historiske opdukken måske er mindre entydig end KSD påstår.

Min fornemmelse for memernes rolle i forskellige civilisationers kulturformer er, at alle memerne har været til stede til alle tider, men at der har været store forskelle på, hvor tydeligt de er kommet til udtryk. Megen af vores viden om tidligere tiders civilisationer kommer fra vidnesbyrd fra deres bygninger og teknologi, såvel som de krige der er ført ned igennem historien. Dette kunne muligvis forklare, hvorfor viljesaspektet (Autoritær) og intelligensaspektet (Entreprenant) anses for at have udviklet sig før det Humanistiske mem, idet dette sidste mem ikke, i lige så høj grad som de to foregående, efterlader sig store monumenter for eftertiden, men måske i højere grad fokuserer på samtidens umiddelbare behov.

Men lad os bevæge os videre op i spiralen.

4. Autoritær

Det Autoritære mem udtrykker viljesaspektet på det personlige plan. I kombinationen af jegets afsæt i den konkrete tænkeevne og viljeskraftens absolutte karakter opstår dette mems karakteristika.

For dette mem har livet mening, retning og formål med resultater bestemt af en almægtig orden. Denne retfærdige orden håndhæver nogle adfærdsregler baseret på enevældige og uforanderlige principper for "rigtigt" og "forkert." At bryde reglerne har alvorlige, måske vedvarende følger. At følge reglerne giver belønninger til de trofaste.

Dette mem er grundlaget for oldtidens nationer med stive sociale hierarkier. Det er patriarkalsk – der er kun én rigtig måde at gøre tingene på. Lov og orden er i centrum. Impulsivitet kontrolleres gennem skyld, bogstavelige religiøse tolkninger og fundamentalistiske overbevisninger. Der er lydighed mod ordensregler, og tænke måden er stærkt konventionel og konform. Memet er ofte religiøst, men der kan også være tale om en sekulær eller ateistisk orden.

Ses her: Det puritanske Amerika, det maoistiske Kina, totalitære stater, middelalderlige regler for ridderlighed og ære, religiøs fundamentalisme, spejderbevægelsen, patriotisme.

40 procent af befolkningen, 30 procent af magten.

5. Entreprenant

Her udtrykkes intelligensen på det personlige plan, og denne kombination føder det distinkte selv. Selvet undslipper således den Autoritære flokmentalitet her og søger individuel sandhed og mening.

Dette mem betragter verden som en rationel og velsmurt maskine med naturlove, der kan læres, mestres og manipuleres til ens egne formål. Det er stærkt præstationsorienteret, især mod materialistiske gevinster. Det er videnskabeligt orienteret imod fakta og konkret viden, og videnskabelige regler styrer politikken, økonomien og de menneskelige begivenheder. Verden er et skakbræt, hvor kampe udkæmpes, og vinderne opnår forrang og triumferer over taberne. Det er optaget af at sejre og danner strategiske alliancer og manipulerer gerne med sandheden, hvis det er opportunt. Det er grundlaget for transnationale virksomheder.

Ses her: Renæssancemennesket, Wall Street mentalitet, fremskydende middelklasser, trofæ-jagt, kolonialisering, koldkrigs mentalitet, mode- og kosmetikindustrien, materialisme, sekulær humanisme, liberal egeninteresse.

30 procent af befolkningen, 50 procent af magten.

6. Humanistisk

Det Humanistiske mem udtrykker kærlighedsaspektet på det personlige plan. Personlige relationer er derfor omdrejningspunktet for dette mem. Det er fællesskabsorienteret, orienteret mod menneskelige bånd, følsomt overfor økologiske hensyn og dygtigt til at netværke. Dette mem mener, at den menneskelige ånd må befries for grådighed, dogmer og opsplitning. Følelser og omsorg skal erstatte kold rationalitet.

Dette mem søger at værne om Jorden, Gaia og livet. Det er imod hierarkier og søger at etablere jævnbyrdige forbindelser og gensidige forpligtelser, f.eks. i form af borgerrettigheder. Selvet er relativt, og sandheden betragtes som subjektiv. Det lægger vægt på gruppedynamik med afsæt i dialog og gode relationer. Det er grundlag for værdifællesskaber (dvs. frit valgte tilhørsforhold baseret på fælles synspunkter).

Det træffer helst beslutninger gennem forlig og konsensus. Bagsiden af medaljen kan være endeløse processer og manglende evne til at nå frem til en beslutning. Dette mem har stærkt fokus på ligeværd, anti-hierarkiske og pluralistiske værdier. Det ser virkeligheden som en social konstruktion og værdsætter mangfoldighed og relativistiske værdisystemer.

Ses her: Oplysningstiden, dyb økologi, emotionel intelligens, postmodernisme, humanistisk psykologi, frigørelsesteologi, sensitivitetsovelser, Kirkernes Verdensråd, Greenpeace, dyrevelfærdsbevægelser, økofeminisme, postkolonialisme, politisk korrekthed, menneskerettigheder, økopsykologi.

10 procent af befolkningen, 15 procent af magten.

Skiftet til det transpersonlige niveau

Med fuldblydelsen af den personlige etage er den menneskelige bevidsthed parat til et kvantespring ind i den transpersonlige tænkning – hos Clare Graves kaldet “andettrins-tænkning.” Clare Graves refererede til dette som et “kritisk spring,” hvor en “afgrund af utrolig dybde krydses.” Årsagen er, at fokus nu skifter fra det personlige til det mere universelle og begyndende transpersonlige plan.

Dette skift til et mere mentalt bevidsthedsfokus betyder, at man evner at tænke både vertikalt og horisontalt og bruge både hierarkier og heterarkier² – både rangorden og netværk. Man forstår nu, for første gang, hele spektret af indre udvikling og kan derfor se, at hvert niveau og hvert mem er af afgørende vigtighed for hele spiralens sundhed.

En ting, som erfaringsmæssigt er karakteristisk for den måde, hvorpå folk reagerer på spiraldynamikken, er ved enten:

- At afvise den, eller
- At reagere med følelsen af, at “Det har jeg altid vidst, jeg har bare ikke kunnet sætte ord på det.”

Det er karakteristisk, fordi evnen til at genkende spiralen og intuitivt indse dens sandhed netop er et kendetegn ved den transpersonlige tænkning. For umiddelbart at kunne anerkende værdien af denne spiral, skal man således have et stænk af de Systemiske eller Holistiske mem i sin bevidsthed (forklares i det følgende). Autoritær, Humanistisk og Entreprenant vil derimod ofte reagere med at afvise spiralen, idet de er af den klare overbevisning, at alene *deres* perspektiv er rigtigt.

Ken Wilber formulerer det således³:

Hver bølge “transcenderer og inkluderer.” Det vil sige, at hver bølge går ud over (eller transcenderer) sin forgænger, og alligevel inkluderer eller omfavner den sin forgænger i sin egen sammensætning. For eksempel transcenderer og inkluderer en celle molekyler, som transcenderer og inkluderer atomer. At sige, at et molekyle går ud over et atom, er ikke det samme som at sige, at molekyler hader atomer, men at de elsker dem: De omfavner dem i deres egen sammensætning; de inkluderer dem, de marginaliserer dem ikke. På samme måde er enhver eksistensbølge en fundamental ingrediens i alle følgende bølger, og således må de alle værdsættes og omfavnes.

Desuden kan enhver bølge i sig selv blive aktiveret eller genaktiveret, når livsomstændighederne berettiger det. I nødsituationer kan vi aktivere Mytisk styrke; som svar på kaos har vi måske brug for at aktivere Autoritær orden; når vi søger job, har vi måske brug for Entreprenante præstationsevner; i ægteskab og venskab har vi brug for de tætte Humanistiske relationer. Alle disse mem har noget vigtigt at bidrage med.

Men hverken de biologiske eller de personlige mem værdsætter fuldt ud eksistensen af de andre mem. Ethvert af førstetrins-memerne (de to første niveauer) tror, at dets eget verdenssyn er det rigtige eller mest perspektivrige. Det reagerer negativt, hvis det udfordres, det langer ud med sine egne våben, når som helst det trues.

Autoritær orden har det meget dårligt med både Mytisk impulsivitet og Entreprenant individualisme. Entreprenant individualisme mener, at Autoritær orden er for idioter, og at Humanistisk ligeværd er svagt og flippet. Humanistisk ligeværd har svært ved at underkaste sig rangordning efter fortrin og værdi, hierarkier eller hvad som helst, der ser Autoritært ud, og derfor reagerer Humanistisk stærkt på Autoritær, Entreprenant og alt præ-Humanistisk.

Alt dette begynder at ændre sig med den transpersonlige tænkning. Fordi den transpersonlige bevidsthed er fuldt ud klar over de indre niveauer af udvikling – selv om den ikke kan udtrykke det på

² Et heterarki er en organisation, hvor der er meget uklare ansvars og magtforhold.

³ Passagen er lettere redigeret for at tilpasse det den aktuelle models terminologi. [Wilber, 2001, s. 11]

en teknisk måde – træder den tilbage og forstår det store overordnede billede. Derfor værdsætter den transpersonlige tænkning den nødvendige rolle, som alle de forskellige memmer spiller. De transpersonlige memmer tænker på den overordnede eksistensspiral og ikke blot på et bestemt niveau.

Hvor det Humanistiske mem begynder at forstå de utallige forskellige systemer og pluralistiske sammenhænge, som eksisterer i forskellige kulturer, går det Holistiske mem et skridt videre. Det kigger efter de omfattende sammenhænge, der forbinder og samler disse pluralistiske systemer, og tager således disse adskilte systemer og begynder at omfavne, inkludere og integrere dem i holistiske spiraler og integrerede netværk. Den transpersonlige tænkning er med andre ord medvirkende til at flytte fra relativisme til holisme, eller fra pluralisme til integralisme.

De transpersonlige memmer

Resultaterne af den omfattende research af Graves, Beck og Cowan, som Wilber også refererer til, antyder, at der er mindst to store bølger (memmer) i denne andettrins-bevidsthed: Systemisk og Holistisk. Dertil kommer, at de antyder eksistensen af endnu en bølge, som i denne fremstilling kaldes Syntesisk. Indholdet af dette sidste mem defineres dog ikke af den klassiske spiral dynamik (KSD).

7. Systemisk

Det Systemiske mem accepterer livets paradokser og finder en balance mellem sandheder og usikkerheder. Livets skønhed værdsættes over materielle ejendele. Det udvikler personlig frihed uden at skade andre eller reducere andres muligheder. Det besidder højt individualiserede og komplekse kompetencer, men med en forståelse for forbindelser, paradokser, og evnen til at navigere i både kaotiske og ordnede systemer. Fleksibilitet, spontanitet og funktionalitet har den højeste prioritet.

Forskelle og pluraliteter kan integreres i uafhængige naturlige flows. Ligeværd komplementeres med naturlige grader af rangorden og fortrin. Det mener, at viden og kompetence bør erstatte magt, status og begrænsende sociale normer. Den fremherskende verdensorden ses som resultatet af eksistensen af forskellige niveauer af virkelighed. Det opererer med hierarkier på flere niveauer og god ledelse, der letter udviklingen af tekniske og sociale kompetencer gennem niveauer af stigende kompleksitet.

Ses her: Kreative forskningsmiljøer, Peter Senges "Lærende organisation," kaosteori, avancerede vidensorganisationer, øko-industrielle parker (der bruger hinandens affaldsprodukter som ressourcer).

1 procent af befolkningen, 5 procent af magten.

8. Holistisk

Dette mem ser jorden som et dynamisk sammenhængende hele. Idéen om jordens biosfære som en levende helhed – Gaia – betragtes som en selvfølgelighed. Selvet er både individuelt og en del af et større favnende hele. Alt er forbundet med alt andet i økologisk og bevidsthedsmæssig henseende. Det forener følelse med viden, mange niveauer væves sammen i ét bevidst system. Der er en universel orden, men på en levende og bevidst måde – som hverken er baseret på ydre regler (Autoritær) eller gruppebånd (Humanistisk).

I visse sammenhænge involverer det fremkomsten af en ny spiritualitet som et netværk af alt levende.

Holistisk tænkning bruger hele spiralen, ser mange niveauer af interaktion, opdager harmonier, mystiske kræfter og gennemtrængelige flow-tilstande, som gennemsyrrer enhver organisation.

Ses her: David Bohms teorier om den indfoldede og udfoldede orden, Rupert Sheldrakes "Morfogenetiske felter," Ken Wilbers "Bevidsthedsspektre," James Lovelocks "Gaia Hypotese," Teilhard de Chardins "Noosphere," Ross Jacksons "Occupy World Street."

0,1 procent af befolkningen, 1 procent af magten.

Med mindre end 2 procent af befolkningen på det transpersonlige niveau (og kun 0,1 procent på Holistisk) er disse bevidsthedsformer relativt sjældne. De betragtes af mange som forkanten af den samlede menneskelige udvikling. Men måske endnu mere sofistikerede memmer er på trapperne...

Beck og Cowan antyder nemlig, at et yderligere mem er ved at bryde frem. De undlader dog at spekulere i, hvilke kvaliteter dette mem rummer. Det vil dog helt sikkert være karakteriseret af en øget kompleksitet og en endnu mere universel forståelse af både selvet og det omgivende univers.

Nye memmer manifesterer sig samfundsmæssigt,⁴ når nye livsomstændigheder kræver det. Der er således grund til at tro, at et helt nyt mem er ved at udvikle sig i disse år, fordi internettet og globaliseringen har introduceret nogle radikale ændringer i menneskets livsvilkår. Dertil kommer klimakrisen, som nødvendiggør et helt nyt niveau af globalt samarbejde.

Med afsæt i det teoretiske fundament for min model, kan dette frembrydende mems essentielle karaktertræk med rimelig stor sikkerhed forudsiges. Jeg har givet dette mem navnet "Syntesisk," fordi det er karakteriseret ved evnen til *syntese*. Hvis vi derfor vil forstå den nye mem, som er under udvikling, er det først og fremmest i de avancerede videnskulturer, vi skal kigge, idet det formodentlig er her, det vil manifestere sig først.

Bemærk at der ud for dette og de følgende memmer ikke er angivet deres "magt." De mennesker, som repræsenterer dette og endnu mere avancerede memmer, har en forsvindende lille formel magt i samfundet. De påvirker primært samfundet gennem deres kunstneriske indflydelse, åndelige inspiration og personlige lederskab. Det er svært at gøre op i en procentsats, hvorfor jeg har undladt dette.

9. Syntetisk

Det Syntesiske mem mener, at livet har et højere formål, som har at gøre med åndens evne til at åbenbare sig igennem konkrete former. Det stræber efter at bringe vores vision og udvikling i samklang med dette højere formål for på denne måde at accelerere udviklingen af bevidsthed, viden og en oplyst global civilisation.

Visionen om enhed for mennesket ses som et ideal, og der er en intellektuel forståelse af, at vi er en del af en større helhed og skal respektere denne helhed. Det globale perspektiv (Holistisk) og evnen til at integrere de mange delperspektiver (Systemisk) tilføjes nu en fornemmelse og forståelse for helhedens vision og formål.

Der er en stigende evne til at forstå de subjektive strukturer, der i det skjulte binder forskellige udviklinger i samfundet sammen. Idéen om flade strukturer (Holistisk/Humanistisk) forlades til fordel for en forståelse om strukturer, hvor transpersonlig (kosmisk) kærlighed er den kvalitet, der skaber balance i de kreative hierarkier. På denne måde er Syntesisk et langt mere dynamisk mem end Holistisk, idet den kreativt skabende kraft nu for første gang har en velfungerende struktur at arbejde igennem.

Hvor ses det?: Dette mem ses ikke tydeligt endnu. Begyndende former kan findes i sammenhænge, hvor forsøget på at skabe syntese mellem vilje og kærlighed står i centrum for kreative livsstileksperimenter. I min bog "Grail Wars" kan man også se dette mem delvist udfoldet, i form af en fortælling fortalt fra dette mems perspektiv.

De kosmiske memmer

Fra de transpersonlige memmer bevæger vi os nu ind i et sæt memmer, som ikke er inkluderet i den klassiske spiraldynamik og ej heller antydnet. Disse memmers eksistens vokser ud af den åndelige psykologi.⁵ De repræsenterer de tre centrale åndsfakulteter – vilje, kærlighed og intelligens, i deres arketyperiske og kosmiske essens. Af denne grund forbliver beskrivelserne abstrakte og poetiske. Det er kræfter, som virker i kunstnere, videnskabsfolk og åndelige pionerer, men de har ikke en konkret samfundsmæssig og politisk

⁴ I modsætning til den klassiske spiraldynamik, mener jeg, man kan spore alle memmerne ned igennem historien. De har således altid eksisteret, men har ikke nødvendigvis haft mulighed for at manifestere sig samfundsmæssigt. Repræsentanter for de mere avancerede memmer er ofte blevet forfulgt af autoriteterne.

⁵ Bailey, Initiation, Human and Solar, s. 116:

As a many tinted Lotus of nine Petals. These petals are arranged in three circles around a central set of three closely folded petals, which shield what is called in the eastern books "The Jewel in the Lotus." This Lotus is a thing of rare beauty, pulsating with life and radiant with all the colours of the rainbow.

manifestation på linje med de øvrige memorer. De tilhører i vid udstrækning mysteriernes verden, men det er alligevel interessant at fornemme forskellen i tonen, man finder i de tre memorer.

10. Lys

I den forståelse af universet, som vokser ud af reciprocitetsteorien, er hele den kreative manifestationssfære lavet af lys. Denne sfære repræsenterer arketypisk set Moderen eller det feminine (Helligånden i den kristne teologi). Det er symbolsk set den livmoder i hvilken Faderens frø plantes og spirer. Dette mem kan poetisk udtrykkes som følger:

Jeg er evighedens spejl! Jeg er Moderen, det altfavnende nærvær. Jeg er det mørke, som også er lys. Jeg er det vibrerende nærvær, der er kilden til alt liv. Jeg er din inderste længsel. Jeg kommer til syne som genialitet og banebrydende idéer og som sans for skønhed, liv og latter. Der er ingenting, jeg ikke er delagtig i.

Ses her: Galadriel og Arven i Ringenes Herre, dronninger og prinsesser i eventyrernes verden, naturens skønhed, transpersonlige oplevelser af skønhed, kosmisk moder-mørke og seksuel ekstase.

11. Liv

Dette mem repræsenterer bevidstheden eller arketypisk set barnet (Sønnen i den kristne teologi). Det repræsenterer frugten af evolutionen i form af den visdom og kærlighedsevne, som vokser ud af livserfaringen med formverdenen. Dette mem kan poetisk udtrykkes som følger:

Jeg er liv! Jeg er Barnet. Jeg er stilhedens stemme. Jeg kender mig selv som uendelig kærlighed og offervilje. Jeg åbenbarer livet igennem mit offer og giver alt for at opløfte livet omkring mig. Jeg kommer til syne som det medfølelsesfulde og selvopofrende menneske, hvis kærlighed ingen grænser kender.

Ses her: Moder Teresa, Jesus Kristus, Frodo og Gandalf i Ringenes Herre, Luke Skywalker i Stjernekrigen, helten i episke eventyr, store mystikere og helgener. Mystiske oplevelser af guddommelig nåde og kærlighed.

12. Væren

Det sidste mem er den første årsag, altings udspring. Arketypisk set repræsenterer det Faderen. Dette mem kan poetisk udtrykkes som følger:

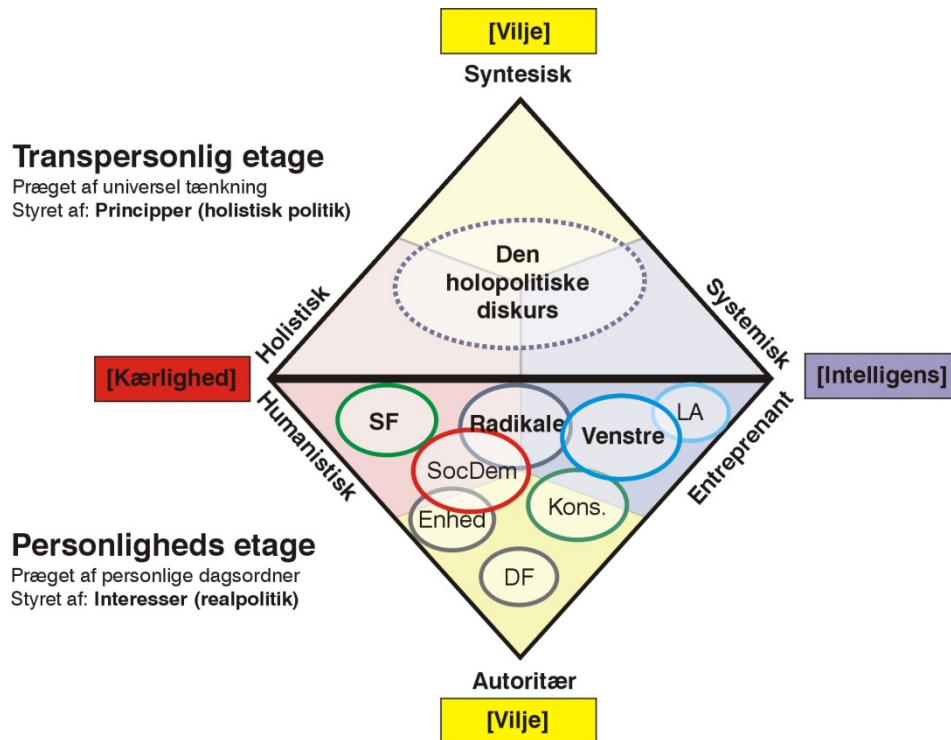
Jeg er! Jeg er Faderen, den evige ånd, skæbnens og vilkårets herre. Jeg kender mig selv som kosmisk skaberkraft, liv og død. Jeg er det lys, som også er mørke. Jeg kommer til syne som den barmhjertige og retfærdige hersker, der føder en ny og højere orden i samfundet og skaber nye former for kultur og civilisation.

Ses her: Kongen i eventyrerne, Darth Vader i Stjernekrigen, Lord Elrond i Ringenes Herre, Winston Churchill, Franklin D. Roosevelt, Nelson Mandela i politik, transpersonlige oplevelser af kosmisk død, ødelæggelse og genopstandelse.

De tre sidste memorer er specielle, idet de er vanskeligt konkretiserbare. Det kan være, at man med tiden vil være i stand til i højere grad at tydeliggøre dem, i takt med at disse memorers bevidsthed får et tydeligere udtryk i vores kultur.

Det holopolitiske spektrum

Traditionelle politiske analyser tager ofte udgangspunkt i en polarisering mellem kapitalen (højrefløjen) og arbejdskraften (venstrefløjen), og denne polarisering er meget reel. Men det er en polarisering, som fokuserer på de *ydre* modsætninger. Politiske analyser med dette afsæt har derfor en tendens til at overse de *subjektive* (psykologiske) kræfter, der ligger bag den ydre polarisering.

Figur 14: Det holopolitiske spektrum.

En analyse, der tager afsæt i det subjektive felt, vil åbne for en dybere forståelse for det, som er *drivkraften* i mennesker. Det vil skabe en mere nuanceret forståelse af det, som deler de politiske vande. Derigennem vil analysen åbne døren til den ægte syntese, forstået som et begavet åndeligt kompromis mellem de meningsfulde forestillinger og legitime interesser, der er involveret.

En måde at anskueliggøre problemstillingen er ved at introducere det *holopolitiske spektrum*, vist i figur 14.

- Nederste halvdel af figuren viser de tre memorer, som dominerer i dag. De udgør ca. 98 % af jordens befolkning (Humanistisk, Entreprenant og Autoritær).
- Øverste halvdel viser de tre transpersonlige memorer (Systemisk, Holistisk og Syntesisk), som i dag udgør 1-2 % af befolkningen.
- Yderst i figuren er markeret i firkantet parentes de tre søjler i mem-diagrammet. Disse betragtes som en form for *grundmemer* og reflekterer: Vilje (Gul), Kærlighed (Rød) og Intelligens (Blå).

Idet både Systemisk og Entreprenant er en manifestation af intelligensprincippet, og Holistisk og Humanistisk er en manifestation af kærlighedsprincippet, giver det meget mening at fremstille det sådan. Af praktiske grunde må den ene pol (her vilje) angives både foroven og forneden for at opnå et 2D diagram. Men bemærk at vi i denne fremstilling faktisk finder den traditionelle højre/venstre akse i politik som midteraksen mellem Rød (kærlighed) og Blå (intelligens).

Som det fremgår af figuren, så foregår den aktuelle politiske diskurs, i min optik, i alt væsentligt i nederste halvdel – personlighedens etage. Denne politiske diskurs har afsæt i forskellige politiske *interesser*, som kæmper om magt og indflydelse. Pointen er, at fra de personlige memers perspektiv (Humanistisk,

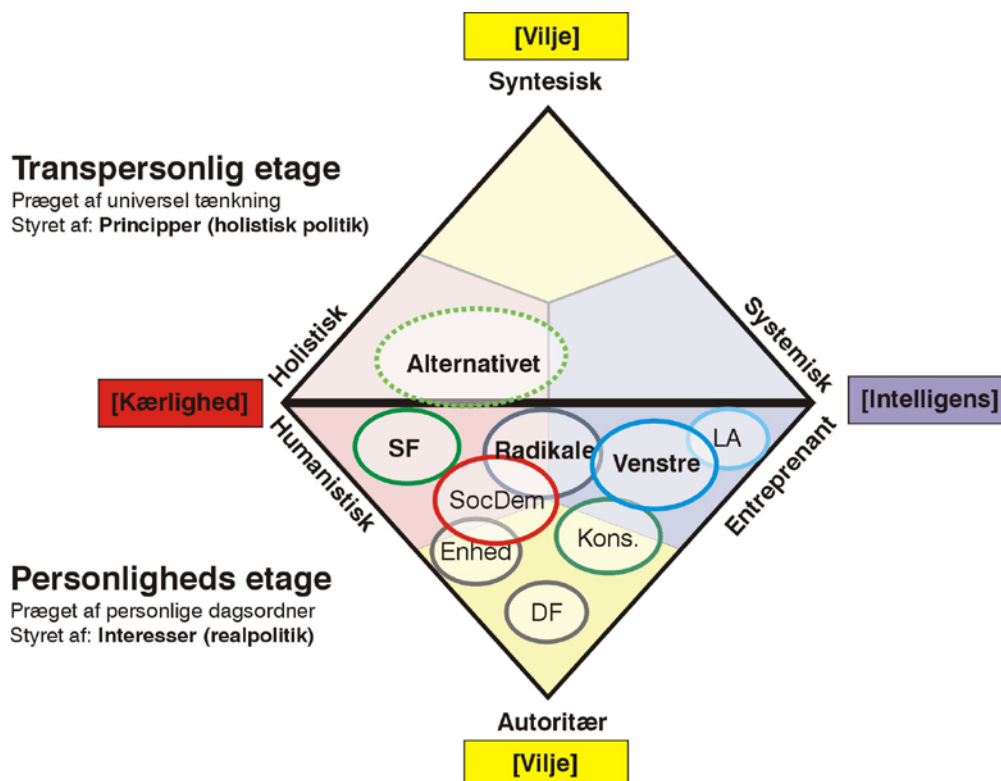
Entreprenant og Autoritær), så er det at betragte en politisk problemstilling med afsæt i interesser helt selvfølgeligt.

Den holopolitiske diskurs, der tager afsæt i *principper*, er lige så fremmed for de personlige memor, som de personlige memers interessetænkning er fra de biologiske memers⁶ instiktive bevidsthed, der har blod, slægt og magi som omdrejningspunkt.

Den vandrette barriere i midten udgør således en formidabel mental barriere mellem to tankeverdener, der er vidt forskellige. De virkelige løsninger på samfundets udfordringer ligger i den øverste kvadrant, men dette domæne ænses stort set ikke af dagens toneangivende politikere og debattører, som i vid udstrækning er præget af de personlige memor i den nederste kvadrant.

En holopolitisk analyse af det politiske landskab

Lad os for eksemplets skyld forsøge at lave en kortfattet analyse af den politiske situation i Danmark anno 2016. Med dette for øje har jeg indtegnet de politiske partier i det holopolitiske spektrum i figur 15.

Figur 15: Det holopolitiske spektrum med partierne indtegnet.

Placeringen af partierne i figuren er selvfølgelig tentativ og kan diskuteres. Det primære ligger heller ikke så meget i at identificere partierne med bestemte memor. Værdien ligger mere i at få øje på den generelle karakter af de tænkemåder, som dominerer partierne og åbne øjnene for de muligheder, der ligger i øverste halvdel af spektret.

Socialdemokraterne og SF betragter jeg mest som præget af Humanistisk, hvilket udtrykker sig i deres vægtning af solidaritet og samarbejde. Liberal Alliance (LA) er den mest rendyrkede repræsentant for Entreprenant. De er meget orienteret imod enkle virksomme løsninger og har ikke så meget tilovers for det Humanistiske føleri. Venstre, Socialdemokratiet, Konservative og de Radikale kæmper lidt om midten i diagrammet, med forskellige udgangspunkter.

⁶ Arkaisk, Magisk og Mytisk

Mem-diagrammet giver mulighed for en dybtgående psykologisk analyse, som vil kunne åbne for en debat om ting som normalt bliver ignoreret. Men netop fordi det er en magtfuld analyseteknik, risikerer man at kaste lys på ting, som er følsomme og sårbare. Hvis man uden videre kaster lys på disse psykologisk set sårbare steder, kan det erfaringsmæssigt provokere kraftige følelsesmæssige reaktioner. Ikke fordi det er forkert. Men fordi det er korrekt, men repræsenterer en sandhed, man ikke bryder sig om. Derfor vil jeg i denne indledende analyse ikke gå dybere ind i den aktuelle politiske situation.

Der er dog en enkelt ting ved diagrammet, som kræver en kommentar, fordi den handler om noget mere principielt: Nemlig det at Enhedslisten (EL) og Dansk Folkeparti dukker op i nærheden af hinanden i mem-diagrammet, mens de generelt ligger milevidt fra hinanden i den politiske debat⁷.

I traditionelle højre/venstre analyser bliver EL og DF betegnet som yderfløje. Det rejser et interessant spørgsmål: skyldes de yderliggående synspunkter, som disse partier historisk set har været eksponent for, at de virkelig *er* mere ekstreme end andre? Eller skyldes det, at den samfundsmæssige fortælling om højre og venstre, har *tvunget* dem derud? I de traditionelle politiske analyser havner disse partier nemlig på fløjene. Det *gør* det sværere for dem at opføre sig som ansvarlige kompromisvillige partier. De er nemlig en del af den fælles historie, *at det er de ikke* – de er yderfløje og derfor implicit ikke til at stole på.

Men det er velkendt fra psykologien, at den *forventning* man møder mennesker med, er med til at forme deres adfærd. Jeg tror således at den polariserede debat til dels udspringer af en kollektiv uvilje til at forholde sig til visse følsomme psykologiske problemstillinger.

Politik 2.0

Ny politisk kultur, en ny andelsbevægelse og seriøs bæredygtighed har været slagord for Alternativet som blev valgt ind i folketinget i sommeren 2015. Og Alternativet er da også det første reelle bud på et parti som repræsenterer de nye memmer.

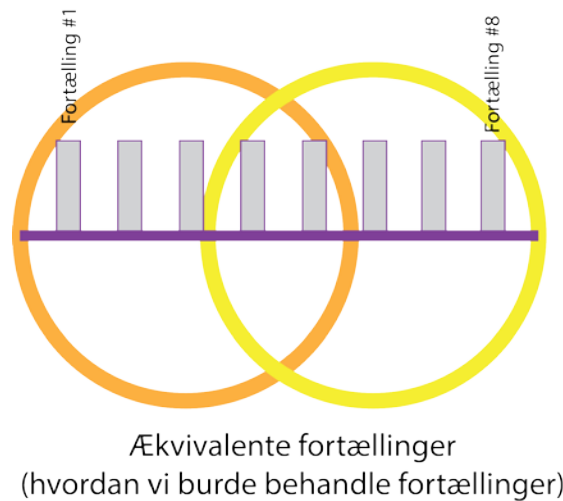
Præcis hvor i diagrammet Alternativet skal placeres kan diskuteres. Jeg har placeret det i det holistiske segment med en lille berøring nedadtil i forhold til nederste etage, som et symbol på at partiet stadig kæmper med at finde sine fødder i nye tænkemåder og at den idémæssige basis for skiftet til en ny etage ikke er foretaget fuldt ud. Således har partiet nogle værdier som et vigtigt fundament, men savner en egentlig filosofi som redegør for dets ideologiske ståsted. Og mens det givetvis beskytter imod visse konflikter skaber utydigheden på dette punkt basis for en række andre konflikter.

⁷ Den følgende analyse kunne udlægges som et forsvar for EL og DF. Men det er det ikke. Det er et forsvar for et perspektiv og en visdom, der mangler i dansk politik.

Fortællingernes principielle ækvivalens

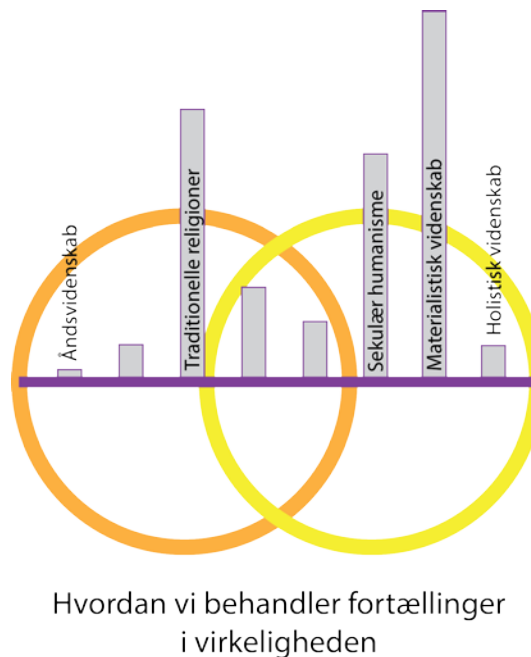
Hvis vi tager forståelsen om tankens grænser alvorligt – altså det billede at der findes en grænse for hvad vi kan sige om virkeligheden, så opstår den erkendelse at de historier der vedrører området hinsides tankens grænse nødvendigvis må betragtes som ækvivalente ud fra et videnskabeligt perspektiv.

Der er således INGEN af fortællingerne der meningsfuldt kan kræve forrang a priori. Hvis en fortælling skal have forrang må vi kunne gøre rede for *hvorfor*.

Figur 16: Samfundets fortællinger og den relative betydning vi burde tilskrive dem a priori.

Men i praksis ser vi noget helt andet. Ikke alene har visse historier samfundsmæssig forrang selvom de logisk set kan være ret meningsløse, men alle historier har indbygget i dem et forsøg på at etablere deres dominans over andre fortællinger.

Figur 17: Samfundets fortællinger og deres relative betydning – i praksis.

- **Marxismen** var berømt for at postulere at proletariats diktatur som samfundets endestation var en videnskabelig nødvendighed.
- **Den sekulære humanisme** har indbygget en forestilling om sin egen naturlige overlegenhed og det humanistiske samfund som evolutionens toppunkt idet mennesket bevæger sig imod stadig større inklusion (og den overser hvordan den selv ekskluderer fx esoteriske perspektiver).
- **Kapitalismen** har indbygget i sig en forståelse om en egen logiske nødvendighed idet markedet ses som et uomgængeligt vilkår.
- **Kristendommen** har indbygget i sig en forståelse om sin egen uafvendelighed, idet dens profet jo er Guds søn.
- **Islam** har indbygget forestillingen om at det er ok at slå vantro der ikke vil konvertere til Islam ihjel, hvilket må siges også at være en form for implicit forrang.

En neutral observatør vil se at alle disse narrativer har ét til fælles: De bygger på præmisser som ikke er fuldt erkendt og som ofte er problematiske. Derfor viser historien da også at fortællingen om en uafvendelig forrang sjældent holder ret længe (historisk set).

Men fra et filosofisk standpunkt kommer vi frem til følgende observation: De forskellige fortællingers forsøg på at etablere sin egen forrang er en kæmpe kilde til konflikt. Hvis vi kan blive enige om at alle disse fortællinger blot er *fortællinger*, kan vi se at de forskellige befolkningsgruppers forsøg på at stadfæste denne forrang er en blanding af

- **identitet** (kærlighed til et sæt af forestillinger) og
- **materielle interesser** (fortællingernes forrang medfører oftest samfundsmæssige privilegier) så er vi kommet et godt stykke.

En særlig problemstilling som opstår ud af kampen mellem fortællingerne er at den i vesten dominerende fortælling (den sekulære humanisme) er udpræget relativistisk i sin natur. Idet den bygger på den sociale dekonstruktivisme, som har dekonstrueret alle de store absolutter, så har den svært ved at håndtere ismer som er meget absolutistiske i sine metoder (som fx den militante islamiske bevægelse).

Fordi den sekulære humanisme endvidere benægter eksistensen af en spirituel dimension/gud, så sker der det at humanisterne møder de religiøse mennesker med en attitude om at "det de tror på er en illusion". Humanisterne har respekt for de religiøse som *mennesker* men de har ikke respekt religionen rummer et fundament af noget *egentligt*. For de religiøse mennesker, som dybt i deres sjæl mærker kontakten til noget højere leder dette til en dyb frustration som bidrager til radikaliserings. For de føler sig ikke hørt og set. De føler sig talt ned til, hvilket de også bliver.

Vi har her kimen til hvorfor den kulturkristne humanisme har så svært ved at håndtere udfordringen fra den radikale Islam.

Den muslimske kultur har i alt væsentligt sit bevidsthedsmæssige anker i de mytiske og autoritære memorer. Det er en bevidsthedsform som er mindre udviklet end de humanistiske mem som dominerer i vesten. Men humanisterne har to essentielle problemer med at håndtere denne konflikt med visdom.

- For det første har humanisterne det svært med alle former for AUTORITÆR (forstået som memet autoritær). De reagerer derfor med en skjult aggressivitet og mangel på reel empati overfor disse grupper selvom de ser sig selv som empatiske. Men specielt unge troende mennesker opfanger den reelle nedlæthed der skjuler sig bag den humanistiske facade.
- For det andet er humanisterne i den vestlige variant oftest sekulære. Det betyder at de ikke kan møde de stærkt religiøse mennesker i deres tro. For humanisterne er det at tro på gud lige så begavet som at tro på julemanden, og denne patroniserende holdning skinner igennem og gør det svært at møde disse befolkningsgrupper.

- For det tredje savner humanisterne en erkendelse af forskellen i bevidsthedsniveauer. Fordi lighed er en essentielt humanistisk værdi, så har humanisterne en forventning om at de typisk mytisk/autoritære indvandrere har nogle kompetencer de reelt ikke har. Dette leder til gentagne skuffelser på begge sider som forværrer konflikterne.

Summen af disse tendenser gør at især unge mennesker i disse religiøse miljøer er nemme at radikalisere.

Hvad er løsningen?

De mytiske mem respekterer kun én ting: Styrke. Det AUTORITÆRE mem respekterer styrke, men er også meget orienteret imod absolut sandhed. Derfor er en afgørende komponent i at håndtere den bevidsthedsmæssige krise i de vestlige samfund at vi finder vores åndelige styrke og en dybere samfundsmæssig sandhed. Styrke er nemlig ikke kun et spørgsmål om fysisk styrke. Det er i lige så høj grad et spørgsmål om intellektuel og åndelig styrke – en form for Gandhi-agtig styrke. Og selv om disse mem er knap så sofistikerede som de højere mem, så genkender de styrke og integritet når de møder den. Desværre er der beskæmmende lidt af denne form for åndelig styrke på den politiske scene i Europa.

Vejen til en ny åndelig og intellektuel styrke er at rydde op i det den mentale rodebutik som vores samfundsfortælling er, og skaber en ny sammenhængende fortælling som er visionær, progressiv og respektfuld overfor det dyb som er kilden til tro og bevidsthed.

Den holistiske metafortælling

Men kræver jeg ikke her at metafortællingen om holisme som jeg her præsenterer, og de forskellige fortællingers ækvivalens har en slags forrang frem for de andre fortællinger.

Jo, det er til dels korrekt. Men der hvor der er tale om forrang er først og fremmest i forhold til den præmis at fortællinger skal behandles som fortællinger, og hvis der ikke er evidens bag påstande så er der tale om en fortælling. I sin kerne er dette blot at

som er baseret i at det faktisk er et perspektiv som er mere sandt. Det bygger på en korrekt skelnen mellem forskellige former for virkelighed, mellem forskellige typer af bevidsthed og på en korrekt forståelse af tankens grænse og dermed for fortællingernes rimelige indflydelsesfære.

Fordi denne model rydder op i en masse implicitte antagelser og fejlagtige forestillinger som de forskellige fortællinger laver, så skaber denne metafortælling et rum hvor vi kan begynde at sortere i hvad der er meningsfuldt at tro på hvad der med sikkerhed kan afvises.

Da kvantefysikken og relativitetsteorien kom frem i starten af det tyvende århundrede var der massevis af æter-teorier og meget andet som med ét kunne afvises, fordi disse to teorier elegant forklarede en masse fænomener på én og samme tid. Denne artikels fremstilling af sammenhængen mellem fysik, bevidsthed og narrativer har lidt af samme kvalitet over sig. Derfor, og kun derfor, er det meningsfuldt at set dette perspektiv som grundlæggende mere sundt end de fleste andre fortællinger.

Selve den holistiske metafortælling rummer ingen domme over hvorvidt de bestemte dele af andre religiøse, humanistiske, ateistiske eller videnskabelige narrativer faktisk er sande eller ej. Det eneste modellen siger er, at hvis der ikke er en håndgribelig evidens for en påstand som strider imod hvad videnskaben siger, så er det formentlig fordi det blot er en god historie.

Med denne betragtning i hånden kan vi kigge på de religiøse narrativer og si alle de magiske historier fra. De er i bedste fald allegoriske fortællinger som har en symbolsk pointe, men absolut ikke noget man skal tage bogstaveligt. I denne kategori er jomfrufødsler, gå på vandet, guds søn og en slags.

Ligeledes kan vi se hvordan en hel vifte af filosofier fra shamanisme over Machavellisk magtpolitik til humanisme og røverkapitalisme alle er tankeformer som præsenterer trin på vejen til mere inklusive og helhedsbevidste erfaringsverdner. Alle har disse tankeformer deres værdi og alle har de deres begrænsninger.

En ny deltager i samfundets fortællinger

Hvis vi genkalder os de samfundsmæssige hovedfortællinger som blev listet op tidligere, så var de:

- **Du er din egen lykkes smed** (den liberale/entreprenante fortælling)
- **Vi er særlige og vi skal beskytte denne særlighed** (den nationale fortælling)
- **De bredeste skuldre skal bære de største læs** (den solidariske fortælling)
- **Vi skal skabe et bæredygtigt samfund** (den grønne fortælling)
- **Vi skal tage os af hinanden** (den humanistiske fortælling)
- **Vi må ikke forbyrde os imod guds ord** (den religiøse fortælling)
- **Vi skal stræbe efter det som er fornuftigt** (den kulturkritiske fortælling)

Min centrale pointe er at vi til denne gruppe af fortællinger har brug for at tilføje en ny fortælling som er:

- **Ud af modsætningernes spil åbenbares nye muligheder** (den holistiske fortælling).

Denne sidste fortælling rummer muligheden for samfundsmæssigt at lave et bevidsthedsspring, hvis vi kan skabe institutioner som faciliterer den individuelle udviklingsproces. Vi har brug for at anerkende at det er et meningsfuldt perspektiv at den egentlige kilde til samfundsmæssige konflikter ofte ligger i det dybe subjekt (og dermed er dybt ubevidst), men at vi ved at invitere folk til at give stemme til deres individuelle oplevelse af den fælles konflikt kan kaste lys ind i svære kollektive problemstillinger som ellers vil forblive ubevidst alt imens mennesker drives af impulser de ikke helt forstår til at ødelægge sig selv og hinanden.

Når denne holistiske fortælling bliver en accepteret del af vores kollektive politiske landskab, så vil marginaliseringen af de som har et holistisk og spirituelt afsæt for deres politiske engagement stoppe, og de øvrige partier og bevægelser vil få blik for den gave som dette perspektiv rummer for helheden.

For den gevinst som opstår når gamle sår heales tilfalder alle. De forskellige grupper som strides i samfundet lider alle under konflikterne og den meget uheldige tendens til at bekæmpe én illusion med andre illusioner.

Det som der lægges op til her er at vi bliver bedre til at bekæmpe samfundsmæssige illusioner med sandhed, og tager os tid til at finde ud af hvad den dybere sandhed i forskellige sammenhænge egentlig er.

Hvad er formålet med det hele?

Og hvad er så endestationen? Hvor havner man når man når op i de øverste bevidsthedsniveauer? Det er niveauer som jeg har meget svært ved at beskrive og jeg derfor kun har kunnet givet et poetisk glimt af.

Det er grundlæggende set et mysterium. Men den esoteriske lære fortæller os at lige som at de sjæle som i dag er mennesker en gang har levet i dyreriget, så vil vi når vi er færdige med hele menneskeevolutionen, bevæge os ind i højere sfærer af bevidsthed hvor vi bliver delagtige i udfoldelsen af hele naturrigger, af kosmiske bevidsthedsudvidelser og meget andet som vores begrænsede hjerne ikke kan fatte.

Bundlinjen er at fortællingen om hvor evolutionen leder hen blot er en *fortælling*. Vi har ingen beviser ud over vidnesbyrd fra mystikere som har fået et glimt af noget som er større end dem selv. Men hvis vi kigger på det mønster som omgiver os i naturen, og hvordan liv folder sig ud fra de mindste kim til de største økosystemer, så er der en vis mening i at der er noget på spil som er større end os selv.